

POP Pankki -ryhmä
TILINPÄÄTÖSTIEDOTE

1.1.-31.12.2017

POP Pankki

SISÄLLYS

TOIMITUSJOHTAJAN KATSAUS	3
POP PANKKI -RYHMÄN TILINPÄÄTÖSTIEDOTE 1.1.-31.12.2017	5
POP Pankki -ryhmän vuosi 2017 lyhyesti	5
POP Pankki -ryhmä ja POP Pankkien yhteenliittymä	6
Toimintaympäristö	7
POP Pankki -ryhmän liiketoiminta	7
Toimintasegmenttien kehitys	10
POP Pankki -ryhmän riskien ja vakavaraisuuden hallinta sekä riskiasema	12
Tallettajän ja sijoittajan suoja	17
POP Pankkiliitto osk:n hallinto	17
Henkilöstö ja palkitseminen	18
Yhteiskuntavastuu	18
Tilikauden jälkeiset tapahtumat	18
Vuoden 2018 näkymät	18
Tunnuslukujen laskentakaavat	19
TILINPÄÄTÖSTIEDOTE	21
POP Pankki -ryhmän tuloslaskelma	21
POP Pankki -ryhmän laaja tuloslaskelma	22
POP Pankki -ryhmän Tase	23
Laskelma POP Pankki -ryhmän oman pääoman muutoksista	24
POP Pankki -ryhmän rahavirtalaskelma	25
LIITTEET	27
LIITE 1 POP Pankki -ryhmä ja IFRS-tilinpäätöksen laajuus	27
LIITE 2 POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	29
LIITE 3 POP Pankki -ryhmän toimintasegmentit	32
LIITE 4 Korkotuotot ja -kulut	37
LIITE 5 Palkkiotuotot ja -kulut, netto	38
LIITE 6 Sijoitustoiminnan nettotuotot	39
LIITE 7 Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	40
LIITE 8 Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu	41
LIITE 9 Lainat ja saamiset	43
LIITE 10 Sijoitusomaisuus	44
LIITE 11 Vahinkovakuutustoiminnan varat	44
LIITE 12 Velat luottolaitoksille ja asiakkaille	45
LIITE 13 Vahinkovakuutustoiminnan velat	45
LIITE 14 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	46
LIITE 15 Annetut vakuudet	46
LIITE 16 Taseen ulkopuoliset sitoumukset	46
LIITE 17 Käyvät arvot arvostusmenetelmän mukaisesti	47
LIITE 18 Lähipiiritiedot	51
LIITE 19 Vakavaraisuus	52

Kovaa muutosvauhtia ja hyvää tuloskehitystä

POP Pankkien yhteenliittymän toinen toimintavuosi 2017 onnistui liiketoiminnallisesti hyvin. Vahvistimme asemaamme suomalaisena pankkiryhmänä määrätietoisella uudistustyöllä. Liiketoiminta kasvoi ja kehittyi suunnitellusti. Liiketoiminnan tuotot olivat 118,9 miljoonaa euroa ja tulos ennen veroja oli 19,5 miljoonaa euroa. Lainat ja saamiset asiakkailta olivat 3 325,4 miljoonaa euroa.

Yhteenliittymän vakavaraisuus säilyi edelleen vahvana. Omat varat olivat 507 miljoonaa euroa ja ydinvakavaraisuussuhde (CET1-%) oli 20,9 prosenttia.

POP Pankeilla oli jo kolmatta kertaa peräkkäin tutkitusti Suomen tyytyväisimmät yksityisasiakkaat. EPSI Rating 2017 -tutkimuksessa POP Pankit saavuttivat asiakastytyväisyydessä korkeimman tuloksen kaikista Pohjoismaissa toimivista pankeista. Kovasta muutosvauhdista huolimatta POP Pankki -ryhmä panosti erinomaisin tuloksin alueellisesti vahvaan läsnäoloon, henkilökohtaiseen palveluun ja korkeaan tavoitavuuteen. Pankkiasiakkaita oli vuoden lopussa 250 000 ja vakuutusasiakkaita 104 000. Vakuutusyhtiön asiakasmäärät ylsivät uuteen ennätykseen ja kasvoivat peräti 13,8 prosenttia. Asiakkaita palveltiin 85 konttorissa ja palvelupisteessä sekä POP Pankki -ryhmän verkkopalveluissa ja mobiilikanavassa.

Saimme vuonna 2017 paljon aikaan. Uudistimme keskusyhteisön rakenteita ja nimitimme keskusyhteisölle uuden johtoryhmän. Terävöitimme edelleen vuoteen 2020 asti ulottuvaa strategiaamme ja onnistuimme parantamaan merkittävästi ryhmätason reagoitukykyä ja päätöksentekoa. Ryhmän synergioiden saavuttamiseksi nivoimme vahinkovakuutusyhtiömme Suomen Vahinkovakuutus Oy:n (POP Vakuutus) ja keskusluottolaitoksemme Bonum Pankki Oy:n entistä tiiviimmäksi osaksi keskusyhteisön muutosohjelmaa.

Jatkamme päättäväisesti uudistustyötämme ja entistä paremman pankkiryhmän rakentamista asiakkaidemme tarpeiden ja toiveiden mukaisesti.

Panostamme edelleen vahvaan alueelliseen läsnäoloon, huippuluokan digitaalisiin palveluihin sekä kilpailukykyiseen tuotetarjontaan kansainvälisten pääomamarkkinoiden turvin.

Ryhmän digitaalinen osaaminen on korkealla tasolla. Siirsimme vakuutusyhtiömme oppeja pankkiliiketoimintaan muun muassa verkkomyynnin, robotiikan ja teknologiaratkaisujen osalta. Panostimme erityisesti liiketoiminnan analytiikkaan entistä tarkemman johtamisen tilannekuvan ja syvemmän asiakasyymmärryksen saavuttamiseksi.

Ryhmän strategiassa korostuu asiakaskokemuksen kehittäminen palveluita ja toimintoja digitalisoimalla. Strategian taustalla on finanssialan murros sekä muutokset asiakaskäyttäytymisessä ja asiakkaiden odotuksissa. Muutoksen tavoitteena on saumaton, kanavasta riippumaton asiakaskokemus.

Vuonna 2017 POP Pankki -ryhmä on valmistautunut historiansa suurimpaan investointiin, peruspankkijärjestelmän uudistamiseen. Uudistuksen tarkoituksena on ryhmän kilpailukykyyn ja tehokkuuden turvaaminen

tuotteiden, prosessien ja toimintatapojen yhtenäistämällä sekä automatisoinnilla.

POP Pankki -ryhmä jatkaa pitkäjänteisten asiakassuhteiden kehittämistä pitämällä tuotetarjoamansa, hinnoittelunsa ja operatiivisen toimintansa asiakkaita houkuttelevana ja kilpailukykyisenä. Pitkän aikavälin tavoitteenamme on liiketoiminnan kannattavuuden parantaminen sekä toimialan keskiarvoa parempi vaka-
varaisuus.

Haluan kiittää henkilöstöämme erittäin onnistuneesta vuodesta. Samalla esitän kiitokseni asiakkaillemme ja yhteistyökumppaneitamme POP Pankki -ryhmää kohtaan osoitetusta luottamuksesta!

Pekka Lemettinen
Toimitusjohtaja
POP Pankkiliitto

POP Pankki -ryhmän tilinpäätöstiedote

1.1.-31.12.2017

POP PANKKI -RYHMÄN VUOSI 2017 LYHYESTI

- Tulos ennen veroja 19,5 (17,0) miljoonaa euroa (+14,9 %)
- Luottokanta 3 325,4 (3 188,7) miljoonaa euroa (+4,3 %)
- Tase 4 275,8 (4 229,4) miljoonaa euroa (+1,1 %)
- Yhteenliittymän ydinvakavaraisuussuhde (CET1-%) 20,9 (20,9) %
- POP Pankilla Pohjoismaiden paras asiakastytyväisyys (EPSI Rating 2017)
- Vakuutusyhtiön asiakasmäärän kasvu 13,8 (25,4) %

KESKEISIÄ TAPAHTUMIA

- Peruspankkijärjestelmän uudistuksen valmistelu etenee
- POP Pankkien yhteenliittymän rakenteiden kehitys hyvässä vauhdissa
- Uusia yhteistyösopimuksia sijoitus- ja vakuutus tuotteissa
- Vakuutustoiminnan asiakasmäärä ylitti sadan tuhannen asiakkaan rajan
- Yhteistyö Aktia Hypoteekkipankki Oyj:n kanssa päättynyt

POP Pankki -ryhmä ja POP Pankkien yhteenliittymä

POP Pankki -ryhmä on suomalainen finanssiryhmä, joka tarjoaa vähittäispankkipalveluja henkilöasiakkaille, pienyrityksille, maa- ja metsätalousyrityksille sekä vahinkovakuutuspalveluja henkilöasiakkaille. POP Pankki -ryhmän tavoitteissa korostuu terveen ja kannattavan liiketoiminnan lisäksi asiakaskokemuksen kehittäminen.

POP Pankki -ryhmällä tarkoitetaan vuonna 2015 syntynyttä juridista kokonaisuutta, jonka muodostavat POP Pankit ja POP Pankkiliitto osk sekä näiden määräysvallassa olevat yhteisöt. POP Pankki -ryhmän merkittävimmät asiakasliiketoimintaa harjoittavat yhtiöt ovat:

- 26 POP Pankkiliitto osk:n jäsenosuuspankkia, jotka käyttävät markkinointinimeä POP Pankki
- Bonum Pankki Oyj, joka on POP Pankkien keskusluottolaitos ja POP Pankkiliitto osk:n tytäryhtiö
- Suomen Vahinkovakuutus Oy, joka käyttää aputoiminimeä POP Vakuutus

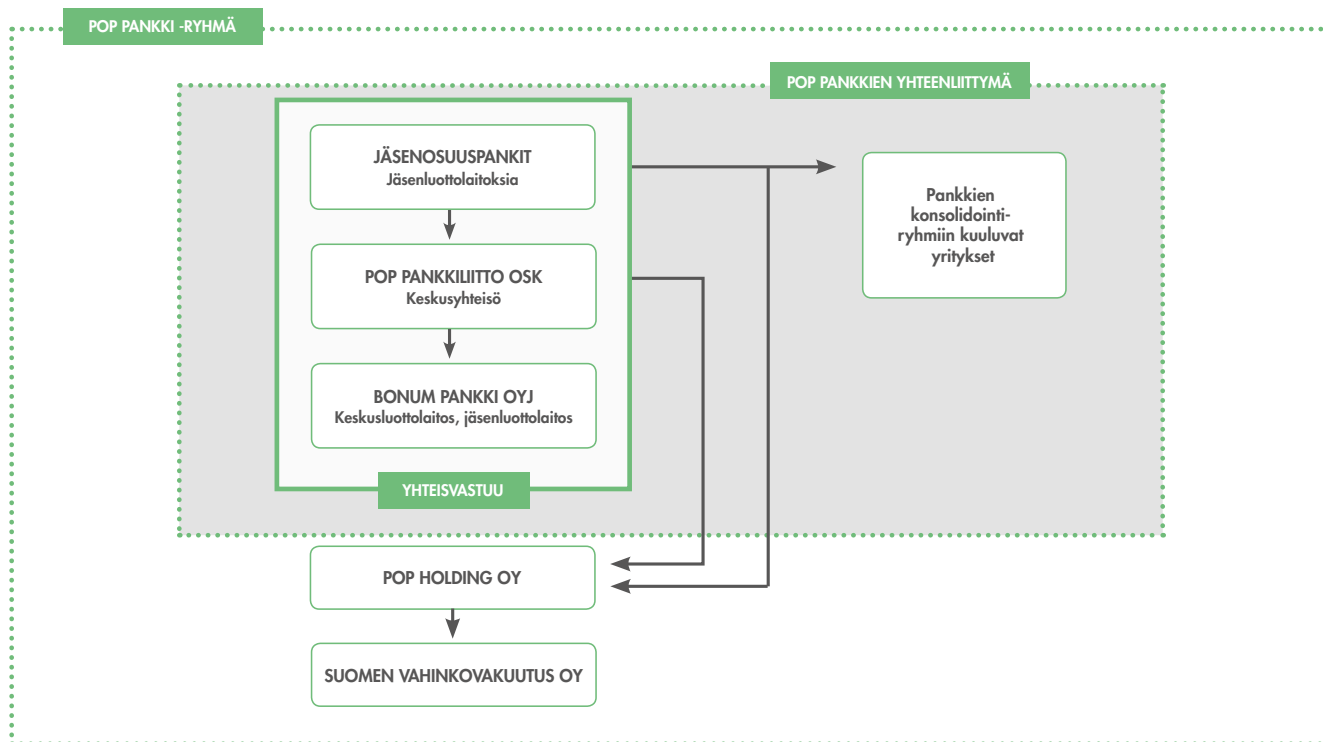
Alla olevassa kuvassa on esitetty POP Pankki -ryhmän rakenne sekä yhteenliittymään ja yhteisvastuun piiriin kuuluvat yhteisöt. Keskusyhteisönä toimiva POP Pankkiliitto osk vastaa POP Pankki -ryhmän ryhmäohjauksesta ja valvonnasta talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain (24.6.2010/599) (jäljempänä Yhteenliittymälaki) mukaisesti.

POP Pankki -ryhmään kuuluu POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen lisäksi myös POP Holding Oy ja sen kokonaan omistama Suomen Vahinkovakuutus Oy, jotka eivät ole keskinäisen vastuun piirissä.

POP Pankki -ryhmän rakenteessa ei ole tapahtunut muutoksia tilikauden aikana.

Yhteenliittymälain mukaan keskusyhteisön on laadittava keskusyhteisön ja sen jäsenluottolaitosten tilinpäätösten tai konsernitilinpäätösten yhdistelmänä tilinpäätös noudattaen kansainvälisiä IFRS-tilinpäätösstandardeja.

POP Pankki -ryhmä, POP Pankkien yhteenliittymä ja yhteisvastuu

Toimintaympäristö

Suomen taloutta vuonna 2017 leimasi voimakas käänne kasvuun pitkäaikaisen heikon kasvun ajanjakson jälkeen. Finanssikriisin jälkeen Suomen talouden keskimääräinen kehitys oli jäänyt selvästi jälkeen yleisestä euroalueen kasvukehityksestä. Suomen talouden alhaisesta talouskasvusta johtuen myös työllisyyskehitys oli vaatimatonta ja julkisen sektorin velkaantuminen jatkuu voimakkaana.

Euroopan keskuspankin massiivisella korko- ja rahaelvytyksellä tuettiin euroalueen toipumista finanssikriisistä. Suomessa tehdyt kilpailijamaita kalliimmat palkkaratkaisut merkitsivät kuitenkin kilpailukyyn kannalta epäedullista kehitystä, joka heikensi kykyä päästä mukaan euroalueen elpymiseen. Matala korkotaso auttoi kuitenkin osaltaan kotimaista yrityssektoria selviämään pitkittyneen heikon kasvun vaiheen yli.

Vuoden 2016 kesällä solmittu kilpailukyky sopimus leikkasi julkisen sektorin lomarahoja ja käytännössä jäädytti palkankorotukset samanaikaisesti, kun työaikaa pidennettiin. Tämä omalta osaltaan paransi vientisektorin kilpailukykyä. Kotimaassa pitkään patoutunut investointikysyntä alkoi jo vuonna 2016 hiljalleen elpyä ja pääsi täyteen vauhtiin vuoden 2017 aikana. Ensimmäisenä elpyminen tapahtui rakentamisessa, josta se siirtyi vähitellen yritysten kone- ja laiteinvestointeihin, joita oli pitkään lykätty. Kun korkotaso säilyi edelleen poikkeuksellisen alhaisena ja maailmantalouden veto parani, pääsi Suomi lopulta mukaan positiiviseen talouskehitykseen.

Matala korkotaso on vaikuttanut pankkien toimintaympäristöön sekä myönteisesti että kielteisesti. Kuluttajat ovat kokeneet ajan otolliseksi lainanotolle ja siksi kotitalouksien velkaantuneisuus on noussut historiallisen korkealle tasolle. Myös maksuhäiriöiden määrät julkisissa rekistereissä ovat korkeimmalla tasolla koskaan. Erityisesti pääkaupunkiseudulla asuntojen hintataso noussut monien ulottumattomiin.

Suomen talouden hyvän vedon odotetaan edelleen jatkuvan vuonna 2018, vaikka kasvuvauhdin odotetaan hieman hidastuvan. Kuluttajien ja julkisen sektorin korkea velkaantuneisuus ja työllisyyden edelleen matala taso ovat kuitenkin huolenaiheena. Myös maatalous on kärsinyt viime vuodet poikkeuksellisen huonosta kannattavuuskehityksestä, eikä mainittavaa parantumista ole näköpiirissä.

Erityisesti pankkitoimintaan vaikuttaa EU:n alueella edelleen jatkuva kehitys kohti pankkiunionia. Vuoden 2018 alusta siirtymäkauden jälkeen täysimääräisenä voimaantuleva maksuvalmiutta koskeva LCR-sääntely on yksi osa yhtenäistä sääntökirjaa. Pankkien toimintaan vaikuttivat vuonna 2017 myös valmistautuminen muihin sääntely-ympäristön muutoksiin, joista keskeisiä ovat 2018 alusta voimaantulevat maksupalveludirektiivi (PSD2) ja IFRS 9 -rahoitusinstrumenttistandardi sekä toukokuussa sovellettavaksi alkavat EU:n tietosuojasetus (GDPR) ja tietosuojadirektiivi.

POP Pankki -ryhmän liiketoiminta

Peruspankkijärjestelmän uudistuksen valmistelu etenee

Oy Samlink Ab toimii tällä hetkellä POP Pankki -ryhmän pankkisegmentin peruspankkijärjestelmien toimittajana. POP Pankki -ryhmä on neuvotellut yhdessä muiden Oy Samlink Ab:n asiakaspankkien kanssa peruspankkijärjestelmien uusimisesta norjalaisen EVRY A/S:n kanssa. Neuvottelut ovat jatkuneet odotettua kauemmin. Uuden peruspankkijärjestelmän toimittajavalinta odotetaan saatavan päätökseen vuoden 2018 aikana. Osana peruspankkijärjestelmän uudistusta POP Pankki -ryhmä on neuvotellut yhdessä muiden Oy Samlink Ab:n omistajien kanssa myös yhtiön osakekannan myymisestä EVRY A/S :lle. Osakekaupan mahdollisia taloudellisia vaikutuksia ei voida arvioida neuvotteluprosessin ollessa kesken.

POP Pankkien yhteenliittymän rakenteiden kehitys hyvässä vauhdissa

POP Pankkiliitto osk:n hallitus on myöntänyt 21.2.2017 jäsenluottolaitoksille Yhteenliittymälain mukaiset vapautuksen suurten vastapuoliriskien rajoituksista keskusluottolaitoksen ja jäsenpankkien välisissä keskitetyn maksuvalmiuden hoitamiseen tarkoitetuissa vastuissa. Lisäksi POP Pankkiliitto osk:n hallitus myönsi Yhteenliittymän jäsenluottolaitoksille vapautuksen omien varojen vaateesta ryhmän sisäisten erien osalta. Vapautus omien varojen vaatimuksesta ei vaikuta Yhteenliittymän eikä POP Pankki -ryhmän vakavaraisuuslukuihin.

POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk on saanut tilikaudella Finanssivalvonnalta luvan päättää, ettei sen jäsenluottolaitoksiin sovelleta EU:n vakavaraisuusasetuksen (EU 575/2013) kuu-

dennessa osassa ja sen nojalla annetuissa Euroopan unionin säädöksissä säädettyjä luottolaitoksen maksuvalmiudelle asetettuja vaatimuksia. Yhteenliittymän keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj vastaa yhteenliittymän maksuvalmiusvaatimuksen täyttämistä.

Uusia yhteistyösopimuksia sijoitus- ja vakuutus tuotteissa

Vuoden 2017 lopulla POP Pankki -ryhmä ja Säästöpankkiryhmä sopivat laajasta tuoteyhteistyöstä, jonka tavoitteena on tuoda Säästöpankkiryhmään kuuluvien Sp-Henkivakuutus Oy:n ja Sp-Rahastoyhtiö Oy:n tuotteet POP Pankkien valikoimaan sekä Suomen Vahinkovakuutus Oy:n vahinkovakuutus tuotteet Säästöpankkien asiakkaille pankkikonttoreissa ja sähköisissä kanavissa. Uudet tuotteet tuodaan POP Pankkien valikoimaan vaiheittain ja ensimmäisten tuotteiden odotetaan olevan valikoimassa kesällä 2018.

Tämän lisäksi POP Pankki -ryhmä ja UB Omaisuudenhoito Oy allekirjoittivat marraskuussa 2017 yhteistyösopimuksen koskien valittujen rahastojen jakelua POP Pankeissa. Sopimuksen kohteena olevat rahastot keskittyvät reaaliomaisuussijoituksiin, joissa UB on edelläkävijä pohjoismaisella tasolla mitattuna. Rahastot täydentävät POP Pankkien rahastovalikoimaa kokonaan uudella sijoitusluokalla. Rahastojen jakelun odotetaan alkavan alkuvuodesta 2018.

Vakuutustoiminnan asiakasmäärä ylitti sadan tuhannen asiakkaan rajan

POP Pankki -ryhmään kuuluvan vakuutusyhtiön Suomen Vahinkovakuutus Oy:n liiketoiminnan kasvu jatkui vahvana ja yhtiön asiakasmäärä ylitti huhtikuussa sadan tuhannen asiakkaan rajan. Ketteränä toimijana

digitaalinen yhtiö hyödynsi vakuutusmarkkinoiden muutoksen lanseeraamalla ensimmäisten joukossa uuden liikennevakuutus tuotteen, jossa on Suomen korkein liikennevakuutuksen bonus. Vuoden alussa voimaan tulleet lainsäädäntömuutokset ovat heijastuneet liikennevakuutuksista kertyvään maksutuloon ja markkinatilanteeseen.

Yhteistyö Aktia Hypoteekkipankki Oyj:n kanssa päättynyt

POP Pankkien yhteistyö Aktia Hypoteekkipankki Oyj:n luottojen välittäjänä on päättynyt. Osana yhteistyön päättymistä POP Pankit myivät omistamansa Aktia Hypoteekkipankin osakkeet Aktia Pankki Oyj:lle syyskuussa 2016. Aktia Hypoteekkipankki sulautui myöhemmin helmikuussa 2017 Aktia Pankki Oyj:öön. Viimeinen POP Pankkien välittämä asuntoluotto siirrettiin Aktia Pankista POP Pankkien taseeseen toukokuussa 2017.

Luottoluokitus

S&P Global Ratings (S&P) vahvisti toukokuussa Bonum Pankki Oyj:lle pitkäaikaisen investointitason luottoluokituksen (investment grade) 'BBB' ja lyhytaikaisen luottoluokituksen 'A-2'. Annettu luokitus heijastelee S&P:n käyttämien kriteerien mukaan tehtyä arviota, jossa arvioitiin muun muassa POP Pankki -ryhmän liiketoiminta-asemaa, taloudellista suoriutumista, pääoma- ja likviditeettipuskureita, riskiprofiilia sekä varainhankintaa. S&P:n antama vakaa näkymä kuvastaa POP Pankki -ryhmän vahvaa vakavaraisuutta, liiketoiminnan vakautta ja ennustettavuutta sekä odotuksia yhteenliittymän myötä paranevasta tehokkuudesta. Luottoluokitus säilyi ennallaan S&P:n tarkastelussa marraskuussa vakain näkymin.

POP PANKKI -RYHMÄN TUNNUSLUVUT

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015*
Liikevaihto	137 529	137 449	126 963
Korkokate	62 469	62 417	61 237
% liikevaihdosta	45,4 %	45,4 %	48,2 %
Tulos ennen veroja	19 488	16 958	12 023
% liikevaihdosta	14,2 %	12,3 %	9,5 %
Liiketoiminnan tuotot yhteensä	118 885	114 851	103 292
Liiketoiminnan kulut ilman poistoja yhteensä	-86 890	-85 733	-80 474
Kulu-tuotosuhde	73,1 %	74,6 %	77,9 %
Taseen loppusumma	4 275 838	4 229 417	4 071 635
Oma pääoma	485 649	463 021	423 716
Kokonaispääoman tuotto, ROA %	0,4 %	0,2 %	0,2 %
Oman pääoman tuotto, ROE %	3,3 %	2,3 %	2,1 %
Omavaraisuusaste, %	11,4 %	10,9 %	10,4 %
Ydinvakavaraisuussuhde, (CET1) %	20,9 %	20,9 %	20,2 %
Vakavaraisuussuhde, (TC) %	21,2 %	21,3 %	20,8 %
Arvon alentumistappiot luotoista ja muista saamisista	-4 991	-6 731	-4 961

* Tunnusluvut perustuvat POP Pankkien yhteenliittymän toiminnan käynnistämistä 31.12.2015 edeltävältä ajalta esitettävään taloudelliseen lisäinformaatioon.

POP Pankki -ryhmän tulokset kehitys (vertailukausi 1.1.-31.12.2016)

POP Pankki -ryhmän tulos ennen veroja oli 19,5 (17,0) miljoonaa euroa, missä kasvua edelliseen vuoteen oli 14,9 prosenttia. Tilikauden tulos oli 15,7 (10,3) miljoonaa euroa.

Haastava korkoympäristö heijastui korkotuottoihin, jotka laskivat luottokannan kasvusta huolimatta 3,9 prosenttia. Yhteenliittymän sisäisen rahoituksen välityksen tehostuminen ja varainhankinnan monipuolistuminen vaikuttivat alentavasti korkokuluihin, jotka laskivat tilikaudella 17,7 prosenttia. Korkokate säilyi edellisvuoden tasolla 62,5 (62,4) miljoonassa eurossa. Palkkiotuotot laskivat 32,3 (33,1) miljoonaa euroon, mutta palkkiotuottojen ja -kuluja nettomäärä pysyi 28,4 (28,4) miljoonassa eurossa. Liiketoiminnan tuotot kasvoivat 3,5 prosenttia 118,9 (114,9) miljoonaa euroon.

Sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat 13,2 (8,9) miljoonaa euroon. Sijoitustoiminnan nettotuottoja kasvattivat tilikauden aikana myydyt sijoitukset. Myytävissä

olevista sijoituksista ei kirjattu tuloslaskelmaan merkittäviä arvonalentumisia. Vertailukauden sijoitustoiminnan tuotot sisältävät Bonum Pankin Visa Europan osakkeen myynnistä kirjaaman myyntivoiton 1,5 miljoonaa euroa. Myös vakuutustoiminnan nettotuotot paranivat ja olivat 9,7 (8,1) miljoonaa euroa. Liiketoiminnan muut tuotot pienenevät 4,7 (6,5) miljoonaa euroon. Vertailukaudella liiketoiminnan muita tuottoja kasvatti kertaluonteisena eränä POP Pankkien Visa-transaktiosta kirjaamat tuotot 2,5 miljoonaa euroa.

Liiketoiminnan kulut kasvoivat 3,6 prosenttia 94,4 (91,2) miljoonaa euroon. Henkilöstökulut 39,7 (40,1) miljoonaa euroa laskivat hieman edellisvuodesta, mutta liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 45,7 miljoonasta eurosta 47,2 miljoonaa euroon. Liiketoiminnan muita kuluja kasvattivat kasvaneet sääntelyyn liittyvät kustannukset sekä panostukset liiketoiminnan kehittämiseen. Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä olivat 7,5 (5,4) miljoonaa euroa.

Arvon alentumistappioita kirjattiin luotoista ja muista saamisista yhteensä 5,0 (6,7) miljoonaa euroa.

POP Pankki -ryhmän tase (vertailutieto 31.12.2016)

POP Pankki -ryhmän tase oli tilikauden lopussa 4 275,8 (4 229,4) miljoonaa euroa. Ryhmän luottokanta kasvoi tilikaudella 4,3 prosenttia 3 325,4 (3 188,7) miljoonaan euroon. Talletukset kasvoivat mallillisemmin, 1,4 prosenttia, ja talletuskanta oli tilikauden lopussa 3 554,4 (3 505,1) miljoonaa euroa. Ryhmän keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj laski liikkeeseen tilikaudella kaksi 5 miljoonan euron sijoitustodistusta. Liikkeeseen laskettujen velkakirjojen määrä tilikauden lopussa oli yhteensä 109,7 (100,2) miljoonaa euroa. Ryhmän sijoitukset, jotka muodostuvat sijoitusomaisuudesta ja käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjatuista saamistodistuksista, olivat tilikauden päättyessä 714,5 (756,0) miljoonaa euroa.

POP Pankki -ryhmän oma pääoma oli tilikauden lopussa 485,6 (463,0) miljoonaa euroa. POP Pankit maksoivat osuuspääomalle korkoja vuodelta 2016 yhteensä 0,7 (0,1) miljoonaa euroa. Jäsenosuuksien lisäksi POP Pankit ovat laskeneet liikkeeseen POP Osuuksia. POP Osuus on osuuskuntalain mukainen sijoitus osuuspankin omaan pääomaan. POP Pankit ovat laskeneet liikkeeseen POP Osuuksia yhteensä 53,6 (43,5) miljoonaa euroa. POP Pankkien kansallisissa tilinpäätöksissä omaan pääomaan luettavat lisäosuudet 26,2 (37,5) miljoonaa euroa luokitellaan IFRS-periaatteiden mukaisesti vieraaseen pääomaan ja niille maksetut korot jaksotetaan korkokuluihin. POP Pankkien osuuspääoma oli yhteensä 62,8 (52,6) miljoonaa euroa.

Toimintasegmenttien kehitys

POP Pankki -ryhmässä liiketoimintaa seurataan kahdella toimintasegmentillä: pankkitoiminta ja vakuutustoiminta.

PANKKITOIMINTA

POP Pankki -ryhmän pankkitoimintasegmentin muodostavat vähittäispankkitoimintaa harjoittavat POP Pankit ja niiden keskusluottolaitoksena toimiva Bonum Pankki Oyj.

Asiakkuudet

POP Pankeilla oli vuoden 2017 lopussa 250,0 (249,9) tuhatta asiakasta. Asiakkaista 84,8 (84,4) prosenttia on yksityisasiakkaita, 8,0 (7,9) prosenttia yrityksistä ja

3,8 (4,3) prosenttia maa- ja metsätalousasiakkaita. Asiakkaista 87,2 (86,1) tuhatta oli vuoden lopussa myös POP Pankkien jäseniä.

POP Pankeille on keskeistä parhaan asiakaskokemuksen tarjoaminen ja sen kehittäminen. POP Pankit ovat olleet koko 2000-luvun puolueettomien asiakastyytyväisyystutkimusten ja asiakaspalvelututkimusten parhaimmista. Vuoden 2017 tutkimusten mukaan POP Pankilla oli edelleen Pohjoismaiden pankeista tyytyväisimmät asiakkaat (EPSI Rating syksyn 2017 asiakastyytyväisyystutkimukset Pohjoismaissa) ja paras pankkipalvelu Suomessa (Taloustutkimuksen kansallinen asiakaspalvelupalaute -tutkimus 2017).

POP Pankeilla oli vuoden lopussa 85 konttoria ja palvelustettua.

Pankkitoiminnan tulos (vertailukausi 1.1.-31.12.2016)

Pankkitoiminnan tulos ennen veroja heikkeni 29,1 prosenttia 21,2 (29,8) miljoonaan euroon. Kulujen ja tuottojen suhde oli 0,72 (0,65). Tuloksen heikkeneminen johtui vertailukaudella kirjatuista kertaluonteisista tuotoista liiketoiminnan muissa tuotoissa, joita vastavia tuottoja ei syntynyt päättyneellä tilikaudella. Liiketoiminnan tuotot olivat 108,9 (115,1) miljoonaa euroa. Haastavasta korkoympäristöstä huolimatta korkokate säilyi edellisvuoden tasolla ollen 62,8 (62,7) miljoonaa euroa. Myös palkkiotuottojen ja -kulujen määrä säilyi edellisvuoden tasolla 28,7 (28,5) miljoonassa eurossa. Sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat 13,7 (7,1) miljoonaan euroon. Sijoitustoiminnan nettotuottoja kasvattivat tilikauden aikana myydyt sijoitukset. Myytävissä olevista sijoituksista ei kirjattu tuloslaskelmaan merkittäviä arvonalentumisia. Vertailukauden sijoitustoiminnan tuotot sisältävät Bonum Pankin Visa Europen osakkeen myynnistä kirjaaman myyntivoiton 1,5 miljoonaa euroa.

Liiketoiminnan muut tuotot pienentyivät huomattavasti 3,4 (16,3) miljoonaan euroon. Vertailukauden tuottoja kasvattivat kertaluonteisina erinä Visa-transaktiosta tuloutettu 2,5 miljoonaa euroa sekä POP Pankkien vakuusrahaston varojen palautuksesta tuloutunut 10,0 miljoonaa euroa. POP Pankkien vakuusrahaston purkamisen yhteydessä sen varat palautettiin jäsenpankeille. POP Pankki -ryhmän sisäinen varojen jako ei sisällynyt ryhmän tuottoihin, mutta sen aiheuttama verokulu pienensi ryhmän vertailukauden tulosta.

Liiketoiminnan kulut olivat yhteensä 82,7 (78,6) miljoonaa euroa, jossa kasvua 5,3 prosenttia. Henkilöstökulut 29,8 (30,1) miljoonaa euroa olivat hieman edellistä vuotta alhaisemmat, mutta liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 6,8 prosenttia 48,0 (45,0) miljoonaan euroon. Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä olivat 4,9 (3,5) miljoonaa euroa.

Arvonalentumistappioita luotoista ja muista saamisista kirjattiin yhteensä 5,0 (6,7) miljoonaa euroa, josta lopulliset luottotappiot muodostivat 3,3 (2,0) miljoonaa euroa. Arvonalentumistappiot olivat 0,15 (0,21) prosenttia luottokannasta. Yli 90 päivää erääntyneet saamiset luotto- ja takauskannasta kasvoivat hieman edellisvuoden tasosta, päätyen 0,89 (0,75) prosenttiin luottokannasta.

Pankkitoiminnan varat ja velat (vertailutieto 31.12.2016)

Pankkitoiminnan varat olivat tilikauden päättyessä yhteensä 4 309,7 (4 271,2) miljoonaa euroa. Pankkitoiminnan luottokanta kasvoi 3,5 prosenttia 3 327,9 (3 216,2) miljoonaan euroon. Talletukset kasvoivat 1,4 prosenttia ja tilikauden lopussa talletuskanta oli 3 560,2 (3 511,0) miljoonaa euroa.

VAKUUTUSTOIMINTA

Vahinkovakuutussegmentin muodostaa Suomen Vahinkovakuutus Oy, joka tuottaa henkilöasiakkaille suunnattuja vahinkovakuutuksia. Vakuutusyhtiö tarjoaa tavanomaisimmat henkilöasiakkaiden vahinkovakuutukset, joita myydään pääasiassa digitaalisissa kanavissa.

Asiakkuudet

Suomen Vahinkovakuutus Oy aloitti asiakasliiketoimintansa vuoden 2012 lopulla. Viidessä vuodessa yhtiö on kasvanut voimakkaasti. Tilikauden päättyessä yhtiöllä oli 104,4 (91,7) tuhatta asiakasta. Yhtiö sai vuonna 2017 keskimäärin 3,7 (3,4) tuhatta uutta asiakasta kuukaudessa. Asiakaskyselyissä yhdeksän kymmenestä asiakkaasta suosittelee POP Vakuutusta. Sähköisissä kanavissa toimivalla yhtiöllä on asiakkaita laajasti koko Suomessa.

Merkittävimmät jakeluyhteistyökumppanit ovat POP Pankki -ryhmä ja Säästöpankkiryhmä sekä autoliikkeet ja katsastusasemat. Pankit ohjaavat omia asiakkaitaan

sekä verkkokauppaan että välittävät yhteydenottopyyntöjä Suomen Vahinkovakuutus Oy:n palvelukeskukseen. Autoliikkeet ja katsastusasemat myöntävät yhtiön ajoneuvovakuutuksia asiamiehen roolissa.

Vakuutustoiminnan tulos (vertailukausi 1.1.-31.12.2016)

Vakuutustoiminnan nettotuotot kasvoivat 20,4 prosenttia 8,1 miljoonasta eurosta 9,7 miljoonaan euroon. Tulos ennen veroja oli -0,7 (-3,3) miljoonaa euroa.

Toimintavuoden aikana yhtiö jatkoi panostuksia toimintaprosessien tehostamiseen ja skaalaetujen hakemiseen liiketoimintavolyymeja kasvattamalla. Liikekulusuhde parantui 34 prosentista 32 prosenttiin. Niin ikään tavoitteena oli parantaa yhtiön vahinkosuhdetta hinnoittelua ja riskinvalintaa tarkentamalla ja korvausprosesseja kehittämällä. Vahinkosuhte aleni 77 prosentista 75 prosenttiin ja yhdistetty kulusuhde 111 prosentista 107 prosenttiin. Toiminnalta odotetaan tuloksen kääntymistä positiiviseksi vuoden 2018 aikana.

Vuonna 2017 Suomen Vahinkovakuutus Oy myi 127,0 (103,1) tuhatta uutta vakuutus sopimusta ja sai maksetulua yhteensä 35,2 (34,6) miljoonaa euroa. Maksetulosta 86 prosenttia kertyy vakuutusluokkaryhmistä moottoriajoneuvon vastuu ja maa-ajoneuvot. Tapaturma ja sairaus, palo- ja muu omaisuusvahinko sekä muu ensivakuutus kerryttävät maksetulosta yhteensä 14 prosentin osuuden. Vakuutusmaksutuotot tilikauden päättyessä olivat 33,9 (33,0) miljoonaa euroa. Kasvua edellisestä vuodesta oli 2,8 prosenttia.

Korvauskulut olivat yhteensä 25,4 (25,3) miljoonaa euroa, jossa kasvua 0,7 prosenttia. Korvauskulut muodostuivat maksetuista korvauksista 23,1 (21,5) miljoonaa euroa ja korvausvastuun muutoksesta 3,8 (4,8) miljoonaa euroa vähennettynä korvausvastuun muutoksen jälleenvakuuttajan osuuden lisääntymisellä -1,5 (-1,1) miljoonaa euroa. Toimintavuoden aikana yhtiön tietoon tuli kolme jälleenvakuutuksen omapidätysrajan ylittänyttä vahinkoa. Vastuuelan jälleenvakuutusvaraus oli toimintavuoden lopussa tehty yhteensä kuudesta vahingosta.

Henkilöstökulut alenivat 6,1 (6,5) miljoonaan euroon. Liiketoiminnan muut kulut pienenevät ja olivat 3,2 (3,5) miljoonaa euroa sekä poistot ja arvonalentumiset 1,5 (1,3) miljoonaa euroa. Liiketoiminnan kulut olivat yhteensä 10,8 (11,3) miljoonaa euroa.

Vakuutustoiminnan varat ja velat (vertailutieto 31.12.2016)

Vakuutustoimintasegmentin varat kasvoivat 4,4 prosenttia ja olivat yhteensä 62,1 (59,5) miljoonaa euroa. Vahinkovakuutustoiminnan varat olivat 46,2 (42,9) miljoonaa euroa. Vakuutusvelka kasvoi tilikaudella 10,1 prosenttia 29,3 (26,6) miljoonaa euroon. Vakuutustoiminnan velat olivat yhteensä 36,2 (34,5) miljoonaa euroa.

MUUT TOIMINNOT

Muihin toimintoihin sisältyivät POP Holding Oy, POP Pankkiliitto osk ja muut POP Pankki -ryhmään yhdisteltävät pankki- ja vakuutustoimintasegmentteihin sisällyttämättömät yhteisöt. Muut toiminnot ei ole raportoitava segmentti POP Pankki -ryhmän IFRS-tilinpäätöksessä.

POP Pankki -ryhmän riskien ja vakavaraisuuden hallinta sekä riskiasema

Riskienhallinnan periaatteet ja organisointi

POP Pankki -ryhmässä riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että kaikki merkittävät liiketoiminnasta aiheutuvat riskit tunnistetaan, arvioidaan ja mitataan, ja että niitä valvotaan säännöllisesti ja että ne ovat oikeassa suhteessa yhteenliittymän ja yksittäisen jäsenluottolaitoksen tai yrityksen riskinkantokykyyn. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että yksittäinen jäsenluottolaitos ei ota toiminnassaan niin suurta riskiä, että siitä muodostuisi oleellista uhkaa jäsenluottolaitoksen, keskusyhteisön tai koko yhteenliittymän vakavaraisuudelle tai maksuvalmiudelle. Riskejä koskeva ohjeistus ja päätöksenteko noudattavat terveitä ja varovaisia liiketoiminnan periaatteita. Riskienhallinnan periaatteiden rikkomiseen puututaan sovittujen toimintamallien mukaisesti.

Merkittävimmät POP Pankki -ryhmän toimintaan liittyvät riskit ovat luottoriski, likviditeettiriski ja rahoitustaseen korkoriski sekä vakuutustoiminnassa vakuutusriski. POP Pankki -ryhmän strategia linjaa ryhmän riskintohalukkuuden. Liiketoimintaa harjoitetaan maltillisella riskitasolla siten, että riskit pystytään täysimääräisesti hallitsemaan. POP Pankki -ryhmään kuuluvat yritykset ottavat liiketoiminnassaan itsenäisesti liiketoimintaan kuuluvat riskinsä asetettujen liiketoiminnan ohjausrajojen puitteissa.

POP Pankkiliitto osk yhteenliittymän keskusyhteisönä valvoo Yhteenliittymälain 17 §:n mukaisesti riskienhallintajärjestelmien riittävyttä ja toimivuutta jäsenluottolaitosten ja yhteenliittymän tasolla ja vastaa ryhmän riskien ja vakavaraisuuden hallinnasta. Keskusyhteisö antaa jäsenluottolaitoksille niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi sitovia ohjeita riskien ja vakavaraisuuden hallinnasta, luotettavasta hallinnosta ja sisäisestä valvonnasta. Lisäksi jäsenluottolaitoksille on asetettu valvontamittari- ja yhteisiä liiketoiminnan ohjausrajoja, joilla varmistetaan siitä, että yksittäisen jäsenluottolaitoksen ottamat riskit ovat hyväksyttävissä rajoissa.

Keskusyhteisö valvoo, että jäsenluottolaitokset noudattavat toiminnassaan lakia, asetuksia, viranomaisten antamia ohjeita ja määräyksiä, omia sääntöjään sekä ryhmän sisäisiä sitovia ohjeita. Keskusyhteisössä on liiketoiminnosta riippumaton riskien valvontatoiminto, joka hoitaa riskien valvontatehtäviä sekä säännösten noudattamisen varmistamista valvova Compliance-toiminto ja sisäinen tarkastus.

Riskienhallinta kuuluu olennaisena osana sisäiseen valvontaan. Sisäisellä valvonnalla on tarkoitus tuottaa kohtuullinen varmuus mm. tavoitteiden ja päämäärien saavuttamisesta, toiminnan tuloksellisuudesta ja luotettavuudesta, toiminnan asianmukaisuudesta ja tehokkuudesta, lakien ja säännösten noudattamisesta sekä toimintaan liittyvien riskien hallinnasta. Sisäistä valvontaa toteutetaan POP Pankki -ryhmässä kaikilla organisaatiotasoilla.

Riskienhallintaa ja vakavaraisuuden hallintaa on kuvattu tarkemmin tilinpäätöksen liitteessä 4. EU:n vakavaraisuusasetuksen N:o 575/2013 (CRR) edellyttämät riskejä koskevat tiedot on esitetty lisäksi POP Pankki -ryhmän yhdistellyn IFRS-tilinpäätöksen Pilari III -liitetiedoissa.

PANKKITOIMINNAN RISKIT

Luottoriski

Pankkitoiminnan luottoriskiasema säilyi vakaana ja riskitasoltaan maltillisena. Eräntyneiden saamisten tunnusluvut säilyivät maltillisella tasolla. Henkilöasiakaille myönnettyjen luottojen osuus luottokannasta nousi hieman. Saamisryhmäkohtaisesti kirjattujen arvonalentumistappioiden määrä säilyi lähellä vertailuvuoden tasoa, kun taas saamiskohtaiset arvonalentumistappiot

kasvoivat hieman. Yhteenliittymän luottokanta kasvoi tilikaudella 3,4 prosenttia päätyen 3 325,4 (3 216,2) miljoonaan euroon. Pääosa luotonannosta kohdistuu vähäriskiseen henkilöasiakaslautotukseen. Henkilöasiakkaille myönnettyjen luottojen osuus luottokannasta oli 66,7 (65,9) prosenttia, yritysten osuus 16,4 (16,1) prosenttia ja maatalousyrittäjien osuus 16,9 (18,0) prosenttia. Asuinkiinteistövakuudellisten luottojen osuus luottokannasta oli 65,2 (64,8) prosenttia. Viimeiset välitetyt Aktia Hypoteekkipankki Oyj:n kiinnitysluotot siirrettiin POP Pankkien taseisiin katsauskauden aikana. POP Pankkien yhteenliittymän yli 90 päivää erääntyneenä olleet saamiset olivat 0,89 (0,75) prosenttia luottokannasta. Yhteenliittymän 30-90 päivää erääntyneenä olleet saamiset olivat vuoden 2017 lopussa 0,60 (1,53) prosenttia luottokannasta.

Tilikauden 2017 lopussa luottoihin ja saamisiin kohdistuvat arvonalentumiset olivat yhteensä 23,3 (21,7) miljoonaa euroa. Näistä saamiskohtaisia arvonalentumisia oli yhteensä 20,3 (18,8) miljoonaa euroa ja saamisryhmäkohtaisia arvonalentumisia yhteensä 3,0 (2,9) miljoonaa euroa.

POP Pankkien yhteenliittymän toimiala- ja asiakasriskit ovat hajautuneita. Vuoden 2017 lopussa yhteenliittymällä oli yksi asiakaskokonaisuus, jonka kokonaisvastuut ylittivät 10 prosenttia yhteenliittymän omista varoista ja luokitellaan näin ollen suureksi asiakasriskiksi EU:n vakavaraisuusasetuksen 392 artiklan mukaan. Asiakaskokonaisuus kuuluu POP Pankki -ryhmään.

Luottoriskin seuranta perustuu järjestämättömien saamisten ja maksuviivästymien jatkuvaan seurantaan sekä luottosalkun laadun seurantaan. Ennakoitavissa oleviin ongelmiin luoton hoidossa reagoidaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Likviditeettiriski

POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk on saanut tilikaudella Finanssivalvonnalta luvan päättää, ettei sen jäsenluottolaitoksiin sovelleta EU:n vakavaraisuusasetuksen (EU 575/2013) kuudennessa osassa ja sen nojalla annetuissa Euroopan unionin säädöksissä säädettyjä luottolaitoksen maksuvalmiudelle asetettuja vaatimuksia. Yhteenliittymän keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj vastaa yhteenliittymän maksuvalmiusvaatimuksen täyttämisestä. POP Pankki -ryhmän maksuvalmiusasema säilyi tilikauden aikana vahvana. Luottolaitosten likviditeettiä

säätelevä viranomaisvaade LCR (maksuvalmiusvaatimus, liquidity coverage ratio) oli vuoden 2017 alussa 80 prosenttia, josta se nousi lopulliselle tasolleen 100 prosenttiin 1.1.2018. POP Pankkien yhteenliittymän LCR-tunnusluku 31.12.2017 oli 149 (220) prosenttia. Tunnusluvun lasku johtuu jäsenluottolaitosten vapauttamisesta LCR-vaateesta, jonka seurauksena ylisuuria LCR-reservejä on purettu ja uudelleenjärjestelty. Yhteenliittymällä oli 31.12.2017 LCR- kelpoisia likvidejä varoja ennen arvoneikkauksia 327,9 (450,3) miljoonaa euroa, joista 15,5 (15,2) prosenttia oli käteistä ja keskuspankkisaatavia ja 84,5 (73,7) prosenttia erittäin likvidejä tason 1 arvopapereita.

Myös POP Pankki -ryhmän rahoitusasema säilyi tilikauden aikana vahvana. Talletusten osuus luottokannasta pysyi korkealla tasolla ja rahoituksen saatavuus pysyi hyvänä. Bonum Pankki Oyj teki tilikauden aikana liikkeeseenlaskuja 10 miljoonalla eurolla osana 150 miljoonan euron sijoitustodistusohjelmaansa. Bonum Pankki Oyj on aiemmin laskenut liikkeeseen 100 miljoonan euron vakuudettoman kolmen vuoden seniorilainan osana toukokuussa 2016 perustettua 750 miljoonan euron joukkovelkakirjaohjelmaa. Tukurahoituskanavan avaaminen on monipuolistanut yhteenliittymän varainhankintaa, tehostanut ryhmän sisäisen rahoituksen välitystä ja tukenut ryhmän kasvua. Pidemmän aikavälin rahoitusaseman arvioidaan sen vuoksi kehittyvän edelleen positiivisesti.

Yhteenliittymän likviditeettiriskin hallinnassa käytetään anto-ottolainaussuhdetta sekä maturiteettiluokittain tehtävää analyysiä, jossa tarkastellaan kunkin maturiteettiluokan saamisten ja velkojen kassavirtojen erotusta. Aikaluokittaisten erojen kattamiseksi ja lyhyen aikavälin maksuvalmiuden turvaamiseksi ylläpidetään riittävää likviditeettireserviä.

Markkinariski

Pankkitoiminnan markkinariskejä syntyy jäsenluottolaitosten rahoitustaseista, jotka koostuvat anto- ja ottolainauksesta, markkinaehtoisesta jälleenrahoituksesta sekä sijoitus- ja likviditeettisalkuista. Markkinariskiasema säilyi tilikauden aikana maltillisena. Pankkitoiminnan merkittävin markkinariski on rahoitustaseen korkoriski, jota seurataan ja rajoitetaan sekä nykyarvomenetelmän että tulosriskimallin kautta. Pankkitoiminnan korkoriski mitattuna yhden prosenttiyksikön koronlaskun vaikutuksena 12 kuukauden korkokatteeseen oli 31.12.2017 4,4 (3,5) miljoonaa euroa. Markkinariskiä syntyy myös

jäsenluottolaitosten sijoitustoiminnasta, jonka pääasialliset tarkoitukset ovat rahoitusylijäämän sijoittaminen ja likviditeettireservin ylläpitäminen. Jäsenluottolaitosten liiketoimintaan ei kuulu varsinaista kaupankäyntitoimintaa (trading).

Sijoitustoiminnasta syntyvää markkinariskiä rajoitetaan omaisuusluokkien allokaation kautta sekä omaisuusluokittain, riskilajeittain ja vastapuolittain asetettavilla riskirajoilla. Luotonannossa ei oteta lainkaan valuutariskiä. Jäsenluottolaitos voi tehdä vain yhteenliittymän riskienvalvontatoiminnon luvalla suoria valuuttamääräisiä sijoituksia, sijoituksia strukturoituihin tuotteisiin tai johdannaisopimuksia. Johdannaisten käyttö on rajoitettu rahoitustaseen korkoriskin suojaustarkoitukseen.

Operatiiviset riskit

Operatiivisten riskien toteutumista pyritään minimoimaan henkilöstön jatkuvalla kehittämisellä ja kattavilla toimintaohjeilla, sekä sisäisen valvonnan toimenpiteillä muun muassa eriyttämällä mahdollisuuksien mukaan asioiden valmistelu, päätöksenteko, toimeenpano ja valvonta toisistaan.

Merkittävimpiin tuotteisiin, palveluihin, toimintoihin, prosesseihin ja järjestelmiin liittyvät operatiiviset riskit tunnistetaan liiketoiminnan tekemässä uuden tuotteen tai palvelun arviointiprosessissa, jonka riskien valvontatoiminto katselmoi. Lisäksi jäsenluottolaitokset suorittavat säännöllisesti operatiivisten riskien itsearvioinnin. Osa operatiivisten riskien aiheuttamista tappioista suojataan vakuutusturvalla. Tietojärjestelmien toimintahäiriöistä aiheutuviin riskeihin on varauduttu jatkuvuus suunnittelulla.

VAKUUTUSTOIMINNAN RISKIT

Tarkastelukaudella merkittävimmät vakuutusriskit ovat liittyneet liiketoiminnan kannattavuuskehitykseen keskitetyen erityisesti hinnoittelun ja asiakasvalinnan kehittämiseen sekä liiketoiminnan volyymien riittävään kasvattamiseen kannattavuusnäkökulma huomioiden.

Merkittävimmät operatiiviset riskit liittyvät edelleen IT-järjestelmäkokonaisuuden rakentamiseen ja vakuutustoiminnan prosessien hallittuun skaalaamiseen ja kehittämiseen myynti-, asiakas- ja korvausvolyymeiden kasvaessa. Tietoturvariskit ovat verkossa toimivalle yhtiölle merkittäviä, joten niiden hallintaan panostetaan voimakkaasti. Henkilöstöriski on huomattava yhtiön

suhteellisen pienen organisaation johdosta, tosin omaa organisaatiota ja kumppanuuksia kehitetään jatkuvasti riskien vähentämiseksi. Vakuutusyhtiön sijoitustoiminnan riskitaso on maltillinen ja keskeisimmät riskit ovat osake-, luotto- ja korkoriski.

Suomen Vahinkovakuutus Oy:n hallitus hyväksyy vuosittain yhtiön riskienhallintasuunnitelman.

VAKAVARAIJUUDEN HALLINTA

Vakavaraisuuden hallinnan tavoitteena on varmistaa POP Pankkien yhteenliittymän pääomien riittävä määrä, laatu ja niiden tehokas käyttö. Pääomilla katetaan yhteenliittymän liiketoimintastrategiasta ja -suunnitelmasta aiheutuvat olennaiset riskit ja turvataan yhteenliittymän häiriötön toiminta odottamattomien tappioiden varalta. Tavoitteeseen pyritään dokumentoidulla ja systemaattisella vakavaraisuuden hallintaprosessilla, joka kytkeytyy kiinteästi yhteenliittymän ja jäsenluottolaitosten strategiaprosessiin ja liiketoiminnan suunnitteluun sekä johtamiseen.

Jäsenluottolaitokset tunnistavat ja arvioivat toimintaansa liittyvät riskit kattavasti ja mitoittavat riskinkantokykynsä vastaamaan riskien yhteismäärää. Vakavaraisuutensa turvaamiseksi pankki asettaa riskiperusteiset pääomavoitteet ja laatii pääomasuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Pääomasuunnitelman laatimisessa käytetään yhteenliittymän jäsenluottolaitoksissa yhtenäisiä, keskusyhteisön riskien valvontatoiminnon määrittelemiä laskentamenetelmiä. Jäsenluottolaitokset on katsauskauden aikana Finanssivalvonnan myöntämän luvan nojalla vapautettu keskusyhteisön päätöksellä omien varojen vaateesta ryhmän sisäisille erille sekä suurten vastapuolten rajoituksista keskusluottolaitoksen ja jäsenluottolaitosten välisille erille.

POP Pankkien yhteenliittymän omat varat muodostuvat jäsenosuuksista, vanhan osuuskuntalain mukaisista lisäosuuksista, POP Osuuksista, kertyneistä voittovaroista sekä muista vapaista rahastoista. EU:n vakavaraisuusasetus N:o 575/2013 ei tunnista jäsenosuuspankkien aiemmin käyttämiä lisäosuuksia päämainstrumentiksi. Lisäosuus ei ole uuden sääntelyn mukaan enää jäsenosuuspankkien omien varojen erä. Vakavaraisuusasetusta on sovellettu 1.1.2014 alkaen, mutta lisäosuuksia koskevien siirtymäsääntösten osalta soveltaminen muuttuu asteittain. Osa yhteenliittymän jäsenosuuspankeista on vuodesta 2015 lähtien laskenut liikkeelle uutta, omiin varoihin laskettavaa päämainstrumenttia,

POP Osuutta. POP Osuuksia oli vuoden 2017 lopussa laskettu liikkeelle yhteensä 53,6 (43,5) miljoonaa euroa. Uusmerkinnän lisäksi vanhoja lisäosuuksia on muunnettu POP Osuuksiksi.

Vuoden 2017 lopussa POP Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuus oli hyvällä tasolla. Yhteenliittymän vakavaraisuussuhde oli 21,2 (21,3) prosenttia ja ydinvakavaraisuussuhde (CET1-%) 20,9 (20,9) prosenttia. Yhteenliittymä ei lue tilikauden voittoa omiin varoihin.

Lakisäätöinen alaraja vakavaraisuussuhteelle on 8 prosenttia ja ydinpääomalle 4,5 prosenttia. Vuoden 2015 alussa otettiin 8 prosentin vähimmäisvakavaraisuusvaatimuksen lisäksi käyttöön kiinteä lisäpääomavaatimus 2,5 prosenttia sekä muuttuva lisäpääomavaatimus, jonka viranomaiset voivat tarvittaessa asettaa

0 - 2,5 prosentin tasolle. Muuttuva lisäpääomavaatimus määräytyy luottolaitoksen taseessa olevien vastuiden kotimaan mukaan. Finanssivalvonta ei ole toistaiseksi asettanut muuttuvaa lisäpääomavaatimusta suomalaisille vastuille, joista yhteenliittymän jäsenluottolaitosten luotto- ja vastapuoliriski lähes kokonaan muodostuu.

Kriisintarkaisusuunnitelma

POP Pankki -ryhmän kriisintarkaisusuunnitelman laatiminen on käynnistetty tilikauden aikana. POP Pankki -ryhmän kriisintarkaisuviranomainen on Rahoitusvakausvirasto. Prosessin tuloksena Rahoitusvakausvirasto tulee määrittämään POP Pankkien yhteenliittymälle kriisintarkaisusta annetun lain (1194/2014) 8 luvun 7 §:ssä tarkoitetun omien varojen ja alentamiskelpoisten velkojen vähimmäismäärän.

VAKAVARAISUUDEN YHTEENVETO

(1000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Omat varat		
Ydinpääoma ennen vähennyksiä	509 965	486 655
Vähennykset ydinpääomasta	-10 271	-5 245
Ydinpääoma (CET1) yhteensä	499 694	481 410
Ensisijainen lisäpääoma ennen vähennyksiä	4 980	6 897
Vähennykset ensisijaisesta lisäpääomasta	-	-
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	4 980	6 897
Ensisijainen pääoma (T1 = CET1 + AT1)	504 674	488 307
Toissijainen pääoma ennen vähennyksiä	2 490	2 759
Vähennykset toissijaisesta pääomasta	-	-
Toissijainen pääoma (T2) yhteensä	2 490	2 759
Omat varat yhteensä (TC = T1 + T2)	507 164	491 065
Riskipainotetut erät yhteensä	2 395 591	2 308 526
josta luottoriskin osuus	2 165 067	2 084 072
josta vastuun arvonoiikaisuriski (CVA)	270	1 321
josta markkinariskin osuus (valuuttakurssiriski)	25 571	25 597
josta operatiivisen riskin osuus	204 682	197 536
Luottolaitoslain mukainen kiinteä lisäpääomapuskuri (2,5 %)	59 890	57 713
Vastasyklinen pääomapuskuri	285	222
Ydinvakavaraisuussuhde (CET1-%)	20,9 %	20,9 %
Vakavaraisuussuhde ensisijaisilla omilla varoilla (T1-%)	21,1 %	21,2 %
Kokonaisvakavaraisuussuhde (TC-%)	21,2 %	21,3 %
Vähimmäisomavaraisuusaste		
Ensisijainen pääoma (T1)	504 674	488 307
Vastuut yhteensä	4 327 162	4 291 563
Vähimmäisomavaraisuusaste, %	11,7 %	11,4 %

Tallettajan ja sijoittajan suoja

Talletussuojasta säädetään rahoitusvakausviranomaisesta annetussa laissa. Lain mukaan talletussuojasta vastaa Rahoitusvakausvirasto, jonka hallinnoima rahoitusvakausrahasto muodostuu kriisinratkaisurahastosta ja talletussuojarahastosta. Talletussuojarahaston varoista korvataan tallettajan samassa talletuspankissa olevat korvauskelpoiset talletukset, kuitenkin yhteensä enintään 100 000 euroa. Talletussuojarahaston maksut katettiin tilikaudella aiemman kansallisen talletussuojarahaston varoista.

Talletuspankkien yhteenliittymän jäsenenä olevia talletuspankkeja pidetään talletussuojan kannalta yhtenä talletuspankkina. Tämän johdosta saman tallettajan talletussuoja kaikista POP Pankkien yhteenliittymän jäsenluottolaitoksissa (POP Pankit ja Bonum Pankki Oyj) olevista talletuksista on yhteensä 100 000 euroa.

Myös sijoittajien korvausrahastoa koskevan lainsäädännön mukaan POP Pankkien yhteenliittymän jäsenluottolaitoksia pidetään sijoittajan suojan kannalta yhtenä pankkina. Korvausrahastosta korvataan enintään 20 000 euroa.

POP Pankkiliitto osk:n hallinto

POP Pankkiliitto osk:n jäseniä ovat 26 jäsenosuuspankkia (POP Pankkia) ja Bonum Pankki Oyj. Jäsenosuuspankit käyttävät sääntöjen mukaista äänivaltaa POP Pankkiliiton osuuskunnan kokouksessa, joka nimittää hallintoneuvoston. Sääntöjen mukaan Bonum Pankki Oyj:llä liiton tytäryhtiönä ei ole äänivaltaa osuuskunnan kokouksessa.

POP Pankkiliitto osk:n hallintoneuvostoon kuuluu sääntöjen mukaan vähintään kolme (3) ja enintään kolmekymmentäneljä (34) osuuskunnan kokouksen valitsemaa jäsentä siten, että jokaisesta jäsenluottolaitoksesta on valittava yksi (1) jäsen, ei kuitenkaan jäsenluottolaitoksena toimivasta keskusyhteisön tytäryhteisöstä.

Hallintoneuvostoon kuului vuonna 2017 yhteensä 26 jäsentä siten, että jokaisesta jäsenluottolaitoksesta valittiin yksi (1) jäsen. Hallintoneuvoston puheenjohtajaksi ja varapuheenjohtajaksi voidaan valita vain jäsenluottolaitoksen hallituksen tai hallintoneuvoston puheenjohtaja. Hallintoneuvoston puheenjohtajana toimi Hannu Saarimäki (Keuruun Osuuspankin hallituksen puheen-

johtaja) ja varapuheenjohtajana Harri Takala (Pohjanmaan Osuuspankin hallituksen puheenjohtaja).

POP Pankkiliitto osk:n hallitukseen kuuluu vähintään viisi (5) ja enintään seitsemän (7) hallintoneuvoston valitsemaa jäsentä siten, että kultakin sääntöjen mukaiselta yhteistoiminta-alueelta valitaan vähintään yksi (1) jäsen. Hallituksen jäsenistä enemmistön tulee olla työtai toimitushteessa jäsenluottolaitokseen. Hallituksen jäsenten toimikausi on kolme vuotta luettuna hallintoneuvoston valinnasta päättäneen kokouksen päättymisestä hallintoneuvoston kolmen vuoden kuluttua seuraavan valinnoista päättävän kokouksen päättymiseen. Näistä jäsenistä eroaa vuosittain lähinnä kolmannesta oleva lukumäärä toimikauden mukaan.

Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

POP Pankkiliitto osk:n hallituksen jäseninä ovat toimineet seuraavat henkilöt:

Teemu Teljosuo, toimitusjohtaja
Kurikan Osuuspankki
hallituksen puheenjohtaja 18.1.2017 alkaen

Juha Niemelä, toimitusjohtaja
Liedon Osuuspankki
hallituksen varapuheenjohtaja

Petri Jaakkola, toimitusjohtaja
Lapuan Osuuspankki
hallituksen jäsen,
hallituksen puheenjohtaja 18.1.2017 asti

Ari Heikkilä, toimitusjohtaja
Konneveden Osuuspankki
hallituksen jäsen

Marja Pajulahti, toimitusjohtaja
SOS Lapsikyläsäätio
hallituksen jäsen

Soile Pusa, toimitusjohtaja
Siilinjärven Osuuspankki
hallituksen jäsen

Hannu Tuominiemi, toimitusjohtaja
Suupohjan Osuuspankki
hallituksen jäsen

POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtajana toimii **Pekka Lemettinen**. Toimitusjohtajan sijaisena toimi 5.4.2017 asti **Timo Hulkko** ja 5.4.2017 alkaen **Jaakko Pulli**.

POP Pankkiliitto osk:n tilintarkastajana toimii tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab päävastuullisena tilintarkastajanaan KHT **Johanna Gråsten**.

Henkilöstö ja palkitseminen

Henkilöstö

POP Pankki -ryhmään työsuhteessa vuoden 2017 lopussa oli 718 (741) henkilöä, joista pankkitoiminnassa 539 (565) henkilöä, vahinkovakuutustoiminnassa 116 (116) henkilöä ja muissa toiminnoissa 63 (60) henkilöä.

Palkitseminen

Palkitsemisjärjestelmällä tarkoitetaan niitä päätöksiä, sopimuksia, toimintaperiaatteita ja menettelytapoja, joita noudatetaan johdon ja henkilöstön palkitsemisessa.

Palkitseminen jakautuu kiinteään ja muuttuvaan palkanosaan. Kiinteällä palkanosalla tarkoitetaan tiettyyn ajanjaksoon sidottua palkkaa ja muuttuvalla palkanosalla palkkionsaajan suoritukseen tai taloudellisiin tekijöihin sidottua palkkiota. Muuttuva palkanosa käsittää sekä lyhyen että pitkän aikavälin palkitsemisen. Lyhyen aikavälin palkitsemisessa ansaintajakso on kalenterivuosi ja palkkio maksetaan rahana.

POP Pankki -ryhmässä muuttuva palkitseminen on yrityskohtaista. POP Pankki -ryhmässä ei ole käytössä yhtenäistä palkitsemisjärjestelmää. Palkitsemisjärjestelmät ovat kunkin jäsenluottolaitoksen tai yrityksen liiketoimintastrategian, tavoitteiden ja arvojen mukaisia ja vastaavat yrityksen pitkän aikavälin etua. Palkitsemisjärjestelmät ovat sopusoinnussa hyvän ja tehokkaan riskienhallinnan ja riskinkantokyvyn kanssa. Palkitseminen ei kannusta toiminnassa riskinottoon, joka ylittäisi jäsenluottolaitoksen tai yrityksen riskinkantokyvyn perusteella määritellyn tai muuten kestävän riskitason.

Jäsenluottolaitoskohtaiset ja yrityskohtaiset palkitsemisjärjestelmät perustuvat EU-lainsäädäntöön, kansalliseen lainsäädäntöön sekä Finanssivalvonnan määräyksiin ja ohjeisiin.

Yhteiskuntavastuu

POP Pankki -ryhmän arvona on sekä asiakkaan että toimintaympäristön hyvinvoinnin edistäminen. Tätä POP Pankki -ryhmä toteuttaa kaikessa toiminnassaan jokapäiväisinä pieninä tekoina. Myös ryhmän yritysten

terveestä liiketoiminnasta ja kannattavuudesta huolehtiminen sekä pitkäjänteinen kehittäminen ovat osa yhteiskuntavastuuta.

POP Pankki -ryhmä maksoi tilikauden tuloksesta vuodelta 2017 veroja yhteensä 4,5 (6,3) miljoonaa euroa. POP Pankki -ryhmän pääyhtiöiden kotipaikat kattavat 28 eri paikkakuntaa, jolloin verot kohdentuvat hyvin niille alueille, joissa asiakkaat toimivat. Palkkoja POP Pankki -ryhmä maksoi yhteensä 32,3 (32,1) miljoonaa euroa.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

POP Pankkiliiton hallituksella ei ole tiedossa sellaisia tilikauden päättymisen jälkeisiä tapahtumia, joilla olisi olennaista vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksessä esitetyn informaation kannalta.

Vuoden 2018 näkymät

POP Pankki -ryhmän vuoden 2018 tuloksen arvioidaan muodostuvan pienemmäksi kuin vuoden 2017 tulos johtuen haasteellisesta korkoympäristöstä ja ryhmän strategisten kehittämistoimenpiteiden vaatimista panostuksista. Finanssialan kehityksessä korostuu edelleen digitalisaatio ja varautuminen merkittäviin järjestelmämuutoksiin vaativiin sääntelymuutoksiin, kuten uusi maksupalveludirektiivi (PSD2) ja EU:n tietosuojasetus (GDPR). Matala korkotaso luo haasteita erityisesti talletusvarainhankintaan nojautuvalle vähittäispankkitoiminnalle. Vuoden 2018 aikana kilpailun odotetaan lisääntyvän, kun PSD2 madaltaa kynnystä luoda kilpailuvia palveluja perinteisille pankkipalveluille.

Rahoitusvarojen arvostamista koskeva IFRS 9 -standardi vaikuttaa jatkossa olennaisesti POP Pankki -ryhmän tulosraportointiin, erityisesti sijoitustoiminnan tuottojen ja rahoitusvarojen arvonalentumisten kirjaamisajankohtaan. Tämän ennakoitaan aiheuttavan lisääntyvää tulosvolatiliteettia.

Lisätietoja:

Toimitusjohtaja Pekka Lemettinen, puh. 040 5035411
ja liiketoimintajohtaja Jaakko Pulli, puh. 050 4200925.

Tunnuslukujen laskentakaavat

Liikevaihto:

Korkotuotot, palkkiotuotot, kaupankäynnin nettotuotot, sijoitustoiminnan nettotuotot, vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot, liiketoiminnan muut tuotot, suojauslaskennan nettotuotot

Liiketoiminnan tuotot yhteensä:

Korkokate, palkkiotuotot ja -kulut netto, kaupankäynnin nettotuotot, sijoitustoiminnan nettotuotot, vahinkovakuutus-toiminnan nettotuotot, liiketoiminnan muut tuotot, suojauslaskennan nettotuotot

Liiketoiminnan kulut yhteensä:

Henkilöstökulut, liiketoiminnan muut kulut (ei sisällä poistoja)

Kulu-tuottosuhde, %

$$\frac{\text{Liiketoiminnan kulut yhteensä}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä (ilman poistoja)}} \times 100$$

Oman pääoman tuotto (ROE), %

$$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Oma pääoma ja määräysvallattomien osuus (tilikauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$$

Koko pääoman tuotto (ROA), %

$$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Taseen loppusumma keskimäärin (tilikauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$$

Omavaraisuusaste, %

$$\frac{\text{Oma pääoma ja määräysvallattomien osuus}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$$

Ydinvakavaraisuussuhde (CET1), %

$$\frac{\text{Ydinpääoma (CET1)}}{\text{Riskipainotetut saamiset yhteensä}} \times 100$$

Ensisijainen pääomasuhde (T1), %

$$\frac{\text{Ensisijainen pääoma (T1)}}{\text{Riskipainotetut saamiset yhteensä}} \times 100$$

Vakavaraisuussuhde (TC), %

$$\frac{\text{Omat varat yhteensä (TC)}}{\text{Riskipainotetut saamiset yhteensä}} \times 100$$

Vähimmäisomavaraisuusaste (*leverage ratio*), %

$$\frac{\text{Ensisijainen pääoma (T1)}}{\text{Vähimmäisomavaraisuusasteen vastuiden kokonaismäärä}} \times 100$$

Maksuvalmiusvaatimus (*LCR*), %

$$\frac{\text{Likvidit varat}}{\text{Likviditeetin ulosvirtaukset - likviditeetin sisäänvirtaukset stressitilanteessa}} \times 100$$

Vakuutustoiminnan tunnusluvut

Liikekulut:

Henkilöstökulut, liiketoiminnan muut kulut, poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

Vahinkosuhte, %

$$\frac{\text{Korvauskulut (jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen)}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen)}} \times 100$$

Liikekulusuhde, %

$$\frac{\text{Liikekulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen)}} \times 100$$

TILINPÄÄTÖSTIEDOTE

POP Pankki -ryhmän tuloslaskelma

(1 000 euroa)	Liite	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016	Muutos, %
Korkotuotot		77 214	80 324	-3,9 %
Korkokulut		-14 746	-17 907	-17,7 %
Korkokate	4	62 469	62 417	0,1 %
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	5	28 446	28 369	0,3 %
Kaupankäynnin nettotuotot		304	542	-43,9 %
Sijoitustoiminnan nettotuotot	6	13 208	8 945	47,7 %
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	7	9 712	8 078	20,2 %
Liiketoiminnan muut tuotot		4 747	6 501	-27,0 %
Liiketoiminnan tuotot yhteensä		118 885	114 851	3,5 %
Henkilöstökulut		-39 720	-40 062	-0,9 %
Liiketoiminnan muut kulut		-47 170	-45 672	3,3 %
Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä		-7 516	-5 429	38,4 %
Liiketoiminnan kulut yhteensä		-94 406	-91 162	3,6 %
Arvonalentumistappiot lainoista ja saamisista		-4 991	-6 731	-25,8 %
Tulos ennen veroja		19 488	16 958	14,9 %
Tuloverot		-3 745	-6 618	-43,4 %
Tilikauden tulos		15 744	10 340	52,3 %
Josta				
POP Pankkien omistajien osuus		15 759	10 260	53,6 %
Määräysvallattomien omistajien osuus		-15	80	...
Yhteensä		15 744	10 340	52,3 %

POP Pankki -ryhmän laaja tuloslaskelma

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016	Muutos, %
Tilikauden tulos	15 744	10 340	52,3 %
Muut laajan tuloksen erät			
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleenmäärittämisestä johtuvat voitot/tappiot	-709	-135	425,3 %
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Käyvän arvon rahaston muutos			
Myytävissä olevista rahoitusvaroista	-1 868	6 434	...
Tilikauden laaja tulos	13 167	16 639	-20,9 %
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen			
POP Pankkien omistajien osuus tilikauden laajasta tuloksesta	13 182	16 559	-20,4 %
Määräysvallattomien omistajien osuus tilikauden laajasta tuloksesta	-15	80	...
Tilikauden laaja tulos yhteensä	13 167	16 639	-20,9 %

POP Pankki -ryhmän Tase

(1 000 euroa)	Liite	31.12.2017	31.12.2016	Muutos, %
Varat				
Käteiset varat		82 843	99 174	-16,5 %
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvarat	8	1 262	1 681	-24,9 %
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	8,9	39 258	73 515	-46,6 %
Lainat ja saamiset asiakkailta	8,9	3 325 363	3 188 681	4,3 %
Johdannaiset	8	647	2 541	-74,5 %
Sijoitusomaisuus	8,10	713 226	754 362	-5,5 %
Vahinkovakuutustoiminnan varat	8,11	46 236	42 915	7,7 %
Aineettomat hyödykkeet		11 003	13 566	-18,9 %
Aineelliset hyödykkeet		33 028	35 604	-7,2 %
Muut varat		19 956	15 459	29,1 %
Verosaamiset		3 015	1 920	57,1 %
Varat yhteensä		4 275 838	4 229 417	1,1 %
Velat				
Velat luottolaitoksille	12	6 964	11 385	-38,8 %
Velat asiakkaille	12	3 554 357	3 505 090	1,4 %
Vahinkovakuutustoiminnan velat	13	34 153	32 420	5,3 %
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	14	109 713	100 220	9,5 %
Lisäosuuspääoma		26 219	37 512	-30,1 %
Muut velat		33 221	52 764	-37,0 %
Verovelat		25 562	27 006	-5,3 %
Velat yhteensä		3 790 189	3 766 396	0,6 %
Oma pääoma				
Osuuspääoma				
Jäsenosuudet		9 217	9 051	1,8 %
POP Osuudet		53 574	43 508	23,1 %
Osuuspääoma yhteensä		62 791	52 559	19,5 %
Rahastot		157 779	155 086	1,7 %
Kertyneet voittovarot		264 631	254 913	3,8 %
POP Pankki-ryhmän omistajien osuus yhteensä		485 201	462 558	4,9 %
Määräysvallattomien omistajien osuus		448	463	-3,2 %
Oma pääoma yhteensä		485 649	463 021	4,9 %
Velat ja oma pääoma yhteensä		4 275 838	4 229 417	1,1 %

Laskelma POP Pankki -ryhmän oman pääoman muutoksista

(1 000 euroa)	Osuus- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräys- vallattomat omistajat	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2017	52 559	10 717	144 369	254 913	462 558	463	463 021
Tilikauden laaja tulos							
Tilikauden tulos	-	-	-	15 759	15 759	-15	15 744
Muut laajan tuloksen erät	-	-1 868	-	-709	-2 577	-	-2 577
Tilikauden laaja tulos yhteensä	-	-1 868	-	15 050	13 182	-15	13 167
Liiketoimet omistajien kanssa							
Osuuspääoman lisäys	10 231	-	-	-52	10 179	-	10 179
Voitonjako	-	-	-	-718	-718	-	-718
Rahastosiirrot	-	-	4 614	-4 614	-	-	-
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä	10 231	-	4 614	-5 384	9 461	-	9 461
Oma pääoma 31.12.2017	62 791	8 849	148 983	264 579	485 201	448	485 649

(1 000 euroa)	Osuus- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräys- vallattomat omistajat	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2016	26 809	4 283	151 798	237 566	420 455	3 261	423 716
Tilikauden laaja tulos							
Tilikauden tulos	-	-	-	10 260	10 260	80	10 340
Muut laajan tuloksen erät	-	6 434	-	-135	6 299	-	6 299
Tilikauden laaja tulos yhteensä	-	6 434	-	10 125	16 559	80	16 639
Liiketoimet omistajien kanssa							
Osuuspääoman lisäys	25 750	-	-	-	25 750	-	25 750
Voitonjako	-	-	-	-74	-74	-	-74
Rahastosiirrot	-	-	3 135	-3 135	-	-	-
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä	25 750	-	3 135	-3 209	25 677	-	25 677
Muut muutokset							
Muutokset tytäryhteisöjen omistusosuuksissa	-	-	-10 564	10 431	-133	-2 878	-3 011
Muut muutokset yhteensä	-	-	-10 564	10 431	-133	-2 878	-3 011
Oma pääoma 31.12.2016	52 559	10 717	144 369	254 913	462 558	463	463 021

Määräysvallattomien osuus POP Pankki -ryhmän omasta pääomasta pieneni vertailukaudella merkittävästi johtuen POP Pankkien vakuusrahaston purkamisesta kesäkuussa 2016.

POP Pankki -ryhmän rahavirtalaskelma

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Liiketoiminnan rahavirta		
Tilikauden tulos	15 744	10 340
Oikaisut tilikauden tulokseen	20 016	26 305
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-113 836	-256 264
Saamiset luottolaitoksilta	10 598	39 360
Saamiset asiakkailta	-141 611	-181 043
Sijoitusomaisuus	39 842	-121 519
Vahinkovakuutustoiminnan varat	-3 693	-5 305
Muut varat	-18 972	12 243
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	30 031	108 416
Velat luottolaitoksille	-4 421	-101 398
Velat asiakkaille	51 254	165 248
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	9 494	76 032
Vahinkovakuutustoiminnan velat	-954	156
Muut velat	-19 738	-27 414
Maksetut tuloverot	-5 604	-4 208
Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	-48 046	-111 203
Investointien rahavirta		
Muiden sijoitusten muutokset	-	15 060
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-3 886	-7 848
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden myynnit	2 428	3 953
Investointien rahavirta yhteensä	-1 459	11 165
Rahoituksen rahavirta		
Osuuspääoman lisäykset netto	10 231	12 958
Maksetut osuuspääoman korot ja muu voitonjako	-718	-74
Muut oman pääoman erien muutokset	-	-2 822
Rahoituksen rahavirta yhteensä	9 514	10 062
Rahavarojen muutos		
Rahavarat tilikauden alussa	146 338	236 314
Rahavarat katsauskauden lopussa	106 347	146 338
Rahavarojen nettomuutos	-39 991	-89 976

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Saadut korot	77 654	90 334
Maksetut korot	16 103	23 388
Saadut osingot	2 312	1 929
Tilikauden tulokseen tehdyt oikaisut		
Erät, joihin ei liity maksutapahtumaa ja muut oikaisut		
Saamisten arvonalentumiset	5 016	6 731
Poistot	9 468	7 040
Vakuutustekninen vastuovelka	2 687	5 880
Muut	2 845	6 654
Tilikauden tulokseen tehdyt oikaisut	20 016	26 305
Rahavarat		
Käteiset varat	82 843	99 174
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	23 504	47 164
Yhteensä	106 347	146 338

LIITTEET

LIITE 1 POP Pankki -ryhmä ja IFRS-tilinpäätöksen laajuus

POP Pankki -ryhmä (jäljempänä myös Ryhmä) on POP Pankkien ja POP Pankkiliitto osk:n sekä niiden tytäryhteisöjen sekä yhteisessä määräysvallassa olevien yhteisöjen muodostama finanssiryhmä, joka toimii Suomessa. POP Pankit ovat itsenäisiä, alueellisesti ja paikallisesti toimivia osuuspankkeja. POP Pankkiliitto osk toimii Ryhmän keskusyhteisönä. POP Pankki -ryhmän palvelut kattavat henkilöasiakkaiden, pienten yritysten sekä maa- ja metsätalousyriyten maksuliike-, kortti-, säästämisen- ja sijoitus- sekä rahoituspalvelut. Vähittäispankkipalvelujen lisäksi Ryhmä tarjoaa vahinkovakuutuspalveluja henkilöasiakkaille.

POP Pankkiliitto osk:n jäsenluottolaitoksia ovat 26 osuuspankkia sekä jäsenosuuspankkien keskusluottolaitoksena toimiva Bonum Pankki Oyj. POP Pankkien yhteenliittymä on laissa talletuspankkien yhteenliittymästä 599/2010 (jäljempänä Yhteenliittymälaki) määritelty juridinen kokonaisuus, jossa jäsenluottolaitoksilla ja keskusyhteisöllä on vastuu toistensa veloista ja sitoumuksista. POP Pankkien yhteenliittymän muodostavat keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk, sen jäsenluottolaitokset, näiden konsolidointiryhmiin kuuluvat yritykset sekä sellaiset luottolaitokset, rahoituslaitokset ja palveluyritykset, joiden äänivallasta yhteenliittymään kuuluvat yhteisöt yhdessä omistavat yli puolet. Jäsenluottolaitosten konsolidointiryhmiin kuuluvat yritykset ovat pääasiassa kiinteistöyhtiöitä.

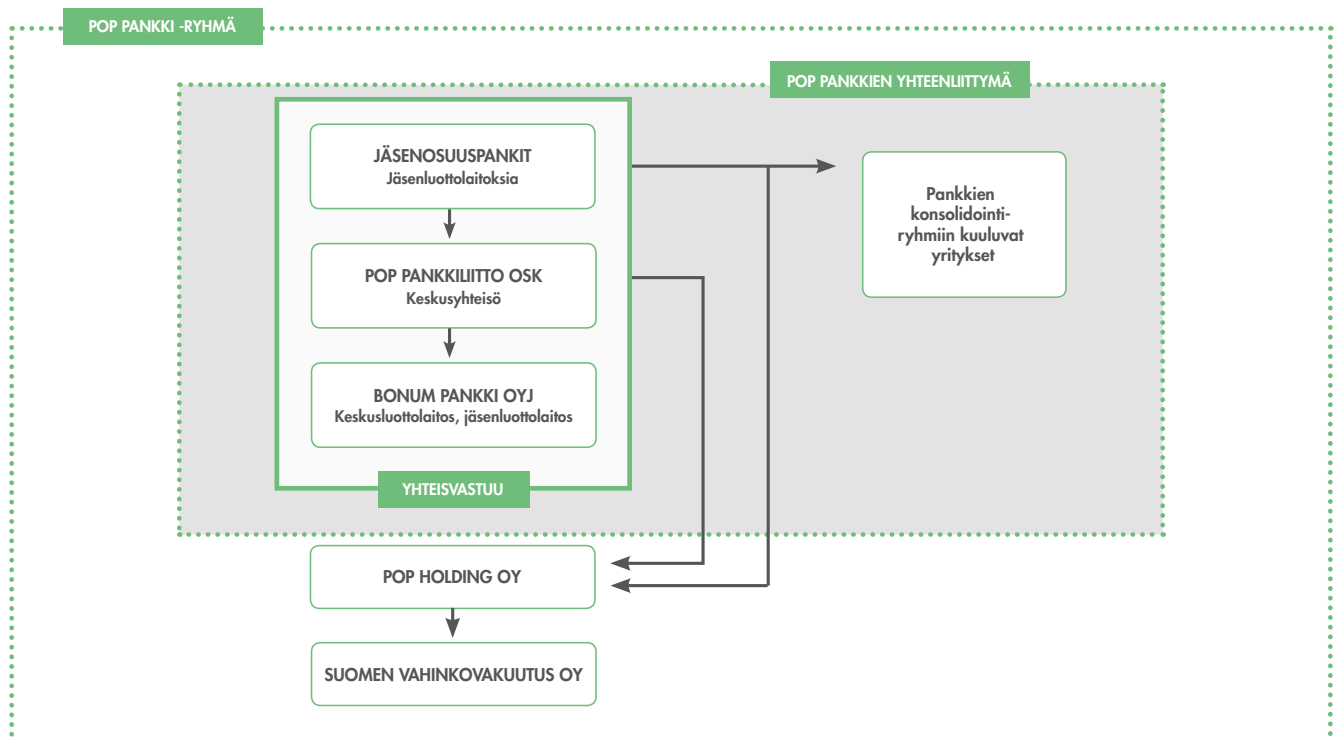
POP Pankki -ryhmään kuuluu POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen lisäksi myös muita yhteisöjä. Merkittävimmät POP Pankki -ryhmään sisältyvät yhteenliittymään kuulumattomat yhteisöt ovat POP Holding Oy ja sen kokonaan omistama Suomen Vahinkovakuutus Oy, jotka eivät ole keskinäisen vastuun piirissä.

POP Pankkien yhteenliittymä aloitti toimintansa 31.12.2015. Yhteenliittymälain mukaan keskusyhteisön on laadittava keskusyhteisön ja sen jäsenluottolaitosten tilinpäätösten tai konsernitilinpäätösten yhdistelmänä tilinpäätös noudattaen kansainvälisiä IFRS-tilinpäätösstandardeja.

POP Pankki -ryhmä ei muodosta kirjanpitolain 1336/1997 mukaista konsernia, eikä luottolaitostoiminnasta annetussa laissa 610/2014 määriteltyä konsolidointiryhmää. POP Pankkiliitto osk:lla tai sen jäsenosuuspankeilla ei ole toisiinsa nähden kansainvälisten IFRS-tilinpäätösstandardien mukaista määräysvaltaa, eikä Ryhmälle siten voida määritellä emoyhtiötä. Yhteenliittymälain mukaisesti POP Pankkiliitto osk:n hallitus on määritellyt Ryhmälle sen rakenteeseen soveltuvat tilinpäätösperiaatteet siltä osin, kuin IFRS-tilinpäätösstandardit eivät huomioi Ryhmän rakennetta. Tilinpäätösperiaatteet, jotka sisältävät kuvauksen jäsenosuuspankkien muodostamasta laskentateknisestä emoyhtiöstä, on esitetty POP Pankki -ryhmän IFRS-tilinpäätöksessä liitteessä 2. Laskentatekniseen emoyhtiöön kuuluvat jäsenosuuspankit sekä muut Ryhmän IFRS-tilinpäätökseen yhdistellyt yritykset on lueteltu POP Pankki -ryhmän IFRS-tilinpäätöksessä liitteessä 40.

Seuraavassa kuvassa on esitetty POP Pankki -ryhmän rakenne sekä yhteenliittymään ja yhteisvastuun piiriin kuuluvat yhteisöt.

POP Pankki -ryhmä, POP Pankkien yhteenliittymä ja yhteisvastuu

Keskusyhteisönä toimiva POP Pankkiliitto osk vastaa POP Pankki -ryhmän ryhmäohjauksesta ja valvonnasta, kuten Yhteenliittymälain säädetään. POP Pankkiliitto osk:n kotipaikka on Helsinki ja sen osoite on Hevosenkä 3, 02600 Espoo.

POP Pankkiliitto osk on laatinut Yhteenliittymälain mukaisesti POP Pankki -ryhmän yhdistellyn IFRS-tilinpäätöksen. POP Pankkiliitto osk:n hallitus on hyväksy-

nyt toimintakertomuksen ja yhdistellyn tilinpäätöksen 15.2.2018. Tilinpäätös annetaan tiedoksi POP Pankkiliiton osuuskunnan kokoukselle 5.4.2018.

Jäljennökset POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksestä sekä tilinpäätöstiedotteesta ovat saatavissa keskusyhteisön toimitiloista osoitteesta Hevosenkä 3, 02600 Espoo tai sähköisesti osoitteessa www.poppankki.fi.

LIITE 2 POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

POP Pankki -ryhmän yhdistelty tilinpäätös on laadittu EU:ssa hyväksytyjä kansainvälisiä IFRS-standardeja (International Financial Reporting Standards) sekä standardeja koskevia tulkintoja (IFRIC) noudattaen.

Tilinpäätöstiedote 1.1.-31.12.2017 on laadittu IAS 34 Osavuosikatsaukset -standardin mukaisesti. POP Pankki -ryhmän IFRS-tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Tilikauden aikana käyttöön otetuilla uusilla ja muutetuilla IFRS-standardeilla ei ole ollut olennaista vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

Tilinpäätöstiedotteen lukuja ei ole tilintarkastettu.

Tilinpäätöstiedotteen luvut esitetään tuhansina euroina, ellei toisin ole ilmoitettu. Laskelmissa ja taulukoissa esitetyt luvut on pyöristetty, joten yksittäisten lukujen yhteenlaskettu summa saattaa poiketa esitetystä summasta. Kaikkien POP Pankki -ryhmään kuuluvien yhtiöiden toimintavaluutta on euro.

IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin käyttöönotto

Uusi IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardi (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla) korvaa nykyisen IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen -standardin. IFRS 9 muuttaa rahoitusvarojen luokittelua ja arvostamista sekä sisältää rahoitusvarojen arvonalentumisen arviointiin uuden, odotettavissa oleviin luottotappioihin perustuvan mallin. Rahoitusvelkojen luokittelu ja arvostaminen vastaavat suurelta osin nykyisiä IAS 39:n vaatimuksia. Suojauslaskennan osalta on edelleen kolme suojauslaskentatyyppiä. Aiempiä useampia riskipositiota voidaan ottaa suojauslaskennan piiriin ja suojauslaskennan periaatteita on yhtenäistetty riskienhallinnan kanssa.

POP Pankki -ryhmä soveltaa standardia ensimmäisen kerran sen tullessa pakolliseksi 1.1.2018. Vertailulukuja ei oikaista. POP Pankki -ryhmä jatkaa IAS 39 -standardin soveltamista suojauslaskennassa myös IFRS 9 standardin käyttöönoton jälkeen.

Luokittelu ja arvostaminen

IFRS 9 mukaan rahoitusvarat luokitellaan ja arvostetaan niiden hallinnointiin sovellettavan liiketoimintamallin mukaan joko jaksotettuun hankintamenuon, käy-

pään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta tai käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Ainostaan sellaisia vieraan pääoman ehtoisia sijoituksia, joiden rahavirrat koostuvat yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääomamäärän koron maksuista voidaan luokitella jaksotettuun hankintamenuon tai käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta arvostettaviin rahoitusvaroihin.

POP Pankki -ryhmän lainat ja saamiset asiakkailta sekä talletusmuotoiset saamiset muilta luottolaitoksilta arvostetaan jatkossakin jaksotettuun hankintamenuon. POP Pankki -ryhmällä ei ollut siirtymähetkellä eräpäivään asti pidettäviä sijoituksia, eikä se uudelleenluokitellut IAS 39 mukaisia myytävissä olevia rahoitusvaroja jaksotettuun hankintamenuon arvostettaviksi.

Pääosa POP Pankki -ryhmän saamistodistuksista on uudelleenluokiteltu siirtymässä IAS 39 myytävissä olevista rahoitusvaroista arvostettavaksi käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta.

IFRS 9 standardin mukaan kaikki oman pääoman ehtoiset instrumentit arvostetaan käypään arvoon ja niiden arvomuutokset kirjataan pääsääntöisesti tuloslaskelmaan. Myös rahasto-osuudet arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Jatkossa osake- ja rahastosi-joitusten arvomuutokset tulevat raportoitaviksi tuloslaskelmassa jo ennen niiden realisoitumista, kun ne IAS 39 mukaan raportoidaan tuloslaskelmassa vasta siinä vaiheessa, kun sijoitus myydään. Tuloslaskelmaan kirjataan myös sellaisten saamistodistusten arvomuutokset, joiden rahavirrat eivät koostu yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääomamäärän koron maksuista. POP Pankki -ryhmä on soveltanut strategisina pidettyihin osakeomistuksiin standardin sisältämää oman pääoman ehtoisia instrumentteja koskevaa poikkeusta, jonka mukaisesti käyvän arvon muutokset saadaan merkitä muihin laajan tuloksen eriin. Mikäli tällainen sijoitus myöhemmin myydään, myyntitulos merkitään suoraan omaan pääomaan.

Siirtymisellä IFRS 9 -standardin mukaiseen luokitteluun ei tule olemaan olennaisia vaikutuksia POP Pankki -ryhmän rahoitusvarojen arvostukseen. IAS 39 -standardin mukaan lainoihin ja saamiin luokitellut rahoitusvarat luokiteltiin siirtymässä jaksotettuun hankintamenuon arvostettuihin rahoitusvaroihin. Sijoitusomaisuuteen kuuluvista myytävissä olevista rahoitusvaroista luokiteltiin

448 203 tuhatta euroa käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta arvostettaviin rahoitusvaroihin ja 230 121 tuhatta euroa käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettaviin rahoitusvaroihin. Vahinkovakuutuksen varoihin merkityistä myytävissä olevista rahoitusvaroista 27 809 tuhatta euroa luokiteltiin siirtymässä käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta arvostettaviin rahoitusvaroihin ja 6 954 tuhatta euroa käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettaviin rahoitusvaroihin. Uudelleenluokittelulla ei ollut vaikutusta varojen tasearvoihin eikä oman pääoman määrään.

Arvon alentumisten määrittäminen

IFRS 9 edellyttää arvonalentumistappion kirjaamista perustuen odotettuihin luottotappioihin kaikista vieraan pääoman ehtoista rahoitusvaroista, jotka arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon tai käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta sekä taseen ulkopuolisista luottositoumuksista.

Odotettujen luottotappioiden laskenta POP Pankki -ryhmässä perustuu neljään pääsegmenttiin:

- Henkilöasiakkaat (pl. maa- ja metsätalousasiakkaat)
- Yritysasiakkaat (pl. maa- ja metsätalousasiakkaat)
- Maa- ja metsätalousasiakkaat
- Sijoitussalkku

Odotettujen luottotappioiden laskenta perustuu jokaisessa segmentissä sopimuskohtaisesti maksukyvyttömyyden todennäköisyyteen (PD, probability of default), tappio-osuuteen (LGD, loss given default) sekä vastuun määrään maksukyvyttömyyshetkellä (EAD, exposure at default). Odotettujen luottotappioiden määrittämisessä siirrytään 12 kuukaudelta odotettavissa olevien luottotappioiden kirjaamisesta koko sopimuksen voimassaoloajalta odotettavissa olevan luottotappion kirjaamiseen luottoriskin lisääntyessä merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen.

Luottoriskin katsotaan lisääntyneen merkittävästi, kun jokin seuraavista kriteereistä toteutuu sopimuksen kohdalla:

- Sopimuksella on yli 30 päivän rästejä
- Sopimusehdoista on muokattu asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuen viimeisen 12 kuukauden aikana
- Asiakkaan maksukyvyttömyyden todennäköisyys on merkittävästi kasvanut sopimuksen perustamishetkeen verrattuna

- Asiakas on määritelty potentiaaliseksi ongelmasiakkaksi jonkin muun kuin yllä mainittujen kriteerien vuoksi

Asiakas ja asiakkaan kaikki sopimukset katsotaan olevan maksukyvyttömiä, mikäli jokin seuraavista kriteereistä toteutuu:

- Asiakkaalla on yli 90 päivän rästejä, joiden määrä on vähintään 100 euroa
- Pankki on aloittanut perintätoimet asiakkaan sopimusten osalta
- Yritysasiakas on asetettu konkurssi- tai saneerausmenettelyyn

IFRS 9 -standardi edellyttää kohtuudella saatavilla olevan tulevaisuuden informaation hyödyntämistä odotettujen luottotappioiden määrää arvioitaessa. Odotettujen luottotappioiden laskentaa varten POP Pankissa on kehitetty kolmeen makrotalousskenaarioon ja niihin liittyviin toteutumistodennäköisyyksiin perustuva malli, jolla laskennassa käytettäviä parametreja korjataan odotettuja luottotappioita määritettäessä.

Odotettavissa olevien luottotappioiden kirjaaminen tulee pienentämään asiakkailta olevien lainasaamisten ja jaksotettuun hankintamenoon arvostettavien vieraan pääoman ehtoisten sijoitusten tasearvoa verrattuna nykyisiin laatimisperiaatteisiin. Odotettavissa olevien luottotappioiden määrä 1.1.2018 IFRS 9 -standardiin siirryttäessä oli 33 588 tuhatta euroa. Tilinpäätöksessä 31.12.2017 kirjatut saamiskohtaiset ja saamisryhmäkohtaiset arvonalentumiset olivat yhteensä 23 309 tuhatta euroa. Odotettavissa olevien tappioiden suurempaan määrään vaikutti pääasiassa muista kuin maksukyvyttömiksi määritellyistä saamisista lasketut odotettavissa olevat tappiot. Odotettavissa olevien tappioiden määrään vaikutti myös käypään arvoon laajan tuloslaskelman kautta arvostettavien vieraan pääoman ehtoisten sijoitusten sekä taseen ulkopuolisten luottoluopauksien ja takausten sisällyttäminen arvonalentumisten laskentaan.

Siirryttäessä IFRS 9 -standardiin arvonalentumisten ja odotettujen luottotappioiden erotus vähennetään yhteenliittymän kertyneistä voittovaroista, mikä vaikuttaa vakavaraisuuslaskennassa käytettäviin CET1 omiin varoihin. Yhteenliittymän vakavaraisuuslaskennan omat varat on 1.1.2018 arvioitu pienenevän 7 086 tuhatta euroa, ja yhteenliittymän vakavaraisuussuhdeluku 1.1.2018 IFRS 9 mukaisesti olisi arviolta 20,9 prosent-

tia. POP Pankkiliiton hallitus on päättänyt, että POP Pankkien Yhteenliittymän vakavaraisuuslaskennassa ei sovelleta vakavaraisuusasetuksen mukaisia siirtymäsäännöksiä vakavaraisuuslaskennassa IFRS9:ään siirtymisen jälkeen.

Odotettavissa olevien luottotappioiden laskentamallia arvioidaan ja tarvittaessa tarkennetaan tilikauden 2018 kuluessa.

LIITE 3 POP Pankki -ryhmän toimintasegmentit

POP Pankki -ryhmän toimintasegmenttejä ovat pankkitoiminta ja vakuutustoiminta. Toimintasegmentit raportoidaan tavalla, joka on yhdenmukainen johdolle toimitettavan sisäisen raportoinnin kanssa. Toimintasegmenttien raportoinnissa noudatetaan Ryhmän IFRS-tilinpäätöksessä sovellettuja laadintaperiaatteita, jotka on esitetty tilinpäätöksen liitteessä 2 POP Pankki -ryhmän IFRS-tilinpäätöksen laatimisperiaatteet. POP Pankki -ryhmän ylin operatiivinen päätöksentekijä on Ryhmän keskusyhteisönä toimivan POP Pankkiliitto osk:n hallitus. Keskusyhteisön tehtävänä on vastata resurssien kohdistamisesta ja toiminnan tuloksellisuuden arvioinnista.

Pankkitoimintasegmentti sisältää jäsenosuuspankit ja Bonum Pankki Oyj:n. Osuuspankit harjoittavat vähittäispankkitoimintaa ja Bonum Pankki Oyj toimii näiden keskusluottolaitoksena. Pankkitoiminnan merkittävimmät tuottoerät ovat korkokate, palkkiotuotot ja sijoitustoimin-

nan tuotot. Merkittävimmät kuluerät ovat henkilöstökulut ja muut liiketoiminnan kulut.

Vakuutussegmentin muodostaa Suomen Vahinkovakuutus Oy, joka myöntää ajoneuvo-, omaisuus- ja henkilövakuutuksia henkilöasiakkaille. Vakuutustoiminnan merkittävimmät tuottoerät ovat vakuutusmaksutuotot ja sijoitustoiminnan nettotuotot. Vakuutustoiminnan merkittävimmät kuluerät ovat henkilöstökulut ja liiketoiminnan muut kulut.

Pankkitoimintasegmenttiin kuuluvien pankkien väliset liiketoimet on eliminoitu segmenttiraportoinnissa. Segmenttien välinen hinnoittelu perustuu markkinahintoihin. Pankkisegmentin ja vakuutussegmentin väliset liiketoimet sisältyvät täsmäytyslaskelmilla esitettyihin eliminointeihin. Kohdistamattomat erät sisältävät muihin toimintoihin liittyvät tuloslaskelma- ja tase-erät. Merkittävimmät muihin toimintoihin kuuluvat yhteisöt ovat POP Holding Oy ja POP Pankkiliitto osk.

POP PANKKI -RYHMÄN TOIMINTASEGMENTIT 2017

Tuloslaskelma 1.1.-31.12.2017

(1 000 euroa)	Pankki-toiminta	Vakuutus-toiminta	Segmentit yhteensä
Korkokate	62 796	-	62 796
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	28 676	-	28 676
Kaupankäynnin nettotuotot	304	-	304
Sijoitustoiminnan nettotuotot	13 656	-	13 656
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	-	9 712	9 712
Liiketoiminnan muut tuotot	3 424	389	3 813
Liiketoiminnan tuotot yhteensä*	108 856	10 101	118 957
Henkilöstökulut	-29 830	-6 089	-35 919
Liiketoiminnan muut kulut	-48 023	-3 217	-51 240
Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	-4 852	-1 465	-6 317
Liiketoiminnan kulut yhteensä	-82 705	-10 771	-93 477
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista saamisista	-4 991	-	-4 991
Tulos ennen veroja	21 160	-670	20 489
Tuloverot	-3 866	-24	-3 889
Tilikauden tulos	17 294	-694	16 600
* Liiketoiminnan tuotoista segmenttien ulkoista	108 856	10 101	118 957
Liiketoiminnan tuotoista segmenttien välistä sisäistä tuottoa	-	-	-

Tase 31.12.2017

(1 000 euroa)	Pankki- toiminta	Vakuutus- toiminta	Segmentit yhteensä
Varat			
Käteiset varat	82 843	-	82 843
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat varat	1 262	-	1 262
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	35 164	8 945	44 109
Lainat ja saamiset asiakkailta	3 327 879	-	3 327 879
Johdannaiset	647	-	647
Sijoitusomaisuus	807 829	-	807 829
Vahinkovakuutustoiminnan varat	-	46 236	46 236
Aineettomat hyödykkeet	3 538	6 763	10 301
Aineelliset hyödykkeet	30 994	31	31 025
Muut varat	17 688	75	17 763
Verosaamiset	1 905	8	1 913
Varat yhteensä	4 309 749	62 058	4 371 806
Velat			
Velat luottolaitoksille	6 882	-	6 882
Velat asiakkaille	3 560 233	-	3 560 233
Vahinkovakuutustoiminnan velat	-	34 176	34 176
Liikkeeseen lasketut velkakirjat	109 713	-	109 713
Lisäosuuspääoma	26 219	-	26 219
Muut velat	27 905	1 811	29 716
Verovelat	25 369	193	25 562
Velat yhteensä	3 756 321	36 180	3 792 501

POP PANKKI -RYHMÄN TOIMINTASEGMENTIT 2016

Tuloslaskelma 1.1.-31.12.2016

(1 000 euroa)	Pankki-toiminta	Vakuutus-toiminta	Segmentit yhteensä
Korkokate	62 688	-	62 688
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	22 491	-	22 491
Kaupankäynnin nettotuotot	542	-	542
Sijoitustoiminnan nettotuotot	7 080	-	7 080
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	-	8 069	8 069
Liiketoiminnan muut tuotot	16 325	-	16 325
Liiketoiminnan tuotot yhteensä*	109 125	8 069	117 194
Henkilöstökulut	-30 097	-6 514	-36 611
Liiketoiminnan muut kulut	-38 940	-3 480	-42 420
Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	-3 515	-1 328	-4 843
Liiketoiminnan kulut yhteensä	-72 552	-11 322	-83 874
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista saamisista	-6 731	-	-6 731
Tulos ennen veroja	29 842	-3 253	26 590
Tuloverot	-6 778	-1	-6 779
Tilikauden tulos	23 064	-3 254	19 810
* Liiketoiminnan tuotoista segmenttien ulkoista	109 125	8 069	117 194
Liiketoiminnan tuotoista segmenttien välistä sisäistä tuottoa	-	-	-

Pankkitoimintasegmentin tulos 1.1.-31.12.2016 sisältää POP Pankkien vakuusrahaston purkamisesta jäsenpankeille tuloutetut varat 10,0 miljoonaa euroa. Vakuusrahaston purkaminen on POP Pankki -ryhmän sisäinen järjestely, joten varojen purkaminen ei sisälly Ryhmän tulokseen. Purkamisen verovaikutus -2,0 miljoonaa euroa sisältyy Ryhmän tilikauden tulokseen.

Pankkitoiminnan palkkiotuottojen vertailukauden esittämistapaa segmenttiraportilla on oikaistu vastaamaan tilikauden 2017 esittämistapaa. Esittämistavan muutos kasvatti vertailukauden palkkiotuottoja 6,0 miljoonaa euroa ja pienensi vastaavasti liiketoiminnan muita tuottoja. Esittämistavan muutoksella ei ole vaikutusta segmentin tulokseen.

Tase 31.12.2016

(1 000 euroa)	Pankki- toiminta	Vakuutus- toiminta	Segmentit yhteensä
Varat			
Käteiset varat	99 174	-	99 174
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat varat	1 681	-	1 681
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	68 611	8 676	77 287
Lainat ja saamiset asiakkailta	3 216 152	-	3 216 152
Johdannaiset	2 541	-	2 541
Sijoitusomaisuus	829 085	-	829 085
Vahinkovakuutustoiminnan varat	-	42 915	42 915
Aineettomat hyödykkeet	4 947	7 726	12 674
Aineelliset hyödykkeet	32 781	43	32 824
Muut varat	15 311	103	15 414
Verosaamiset	966	-	966
Varat yhteensä	4 271 248	59 462	4 330 711
Velat			
Velat luottolaitoksille	11 385	-	11 385
Velat asiakkaille	3 510 967	-	3 510 967
Vahinkovakuutustoiminnan velat	-	32 420	32 420
Liikkeeseen lasketut velkakirjat	100 220	-	100 220
Lisäosuuspääoma	37 512	-	37 512
Muut velat	64 018	1 815	65 832
Verovelat	26 746	260	27 006
Velat yhteensä	3 750 847	34 495	3 785 342

TÄSMÄYTYSLASKELMAT

Tuotot

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Segmenttien tuotot yhteensä	118 957	117 194
Kohdistamattomat tuotot, muut toiminnot	8 269	6 804
Segmenttien ja muiden toimintojen väliset sisäisten erien eliminoinnit	-8 341	-9 148
Ryhmän tuotot yhteensä	118 885	114 851

Tulos

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Segmenttien tulos yhteensä	16 600	19 810
Kohdistamattomat erät	-856	-9 470
Ryhmän tulos yhteensä	15 744	10 340

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Varat		
Segmenttien varat yhteensä	4 371 806	4 330 711
Segmenttien väliset sisäisten erien eliminoinnit	-4 973	-4 135
Kohdistamattomat varat, muut toiminnot	73 560	99 091
Segmenttien ja muiden toimintojen väliset sisäisten erien eliminoinnit	-164 555	-196 249
Ryhmän varat yhteensä	4 275 838	4 229 417

Velat

Segmenttien velat yhteensä	3 792 501	3 785 342
Segmenttien väliset sisäisten erien eliminoinnit	-4 973	-4 135
Kohdistamattomat velat, muut toiminnot	7 333	31 712
Segmenttien ja muiden toimintojen väliset sisäisten erien eliminoinnit	-4 672	-46 523
Ryhmän velat yhteensä	3 790 189	3 766 396

LIITE 4 Korkotuotot ja -kulut

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Korkotuotot		
Saamisista luottolaitoksilta	589	745
Saamisista asiakkailta*	70 038	71 280
Saamistodistuksista	3 951	4 142
Suojaavista johdannaissopimuksista	2 031	3 224
Muut korkotuotot	606	932
Korkotuotot yhteensä	77 214	80 324
Korkokulut		
Veloista luottolaitoksille	-389	-408
Veloista asiakkaille	-13 356	-16 569
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	-976	-835
Suojaavista johdannaissopimuksista	0	-1
Muut korkokulut	-25	-93
Korkokulut yhteensä	-14 746	-17 907
Korkokate	62 469	62 417
*Arvon alentuneista lainoista	419	423

Tilikauden korkotuotot sisältävät negatiivisia korkokuluja 810 tuhatta euroa ja tilikauden korkokulut negatiivisia korkotuottoja 225 tuhatta euroa.

LIITE 5 Palkkiotuotot ja -kulut, netto

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Palkkiotuotot		
Luotonannosta	7 987	7 774
Korttiliiketoiminnasta	3 872	4 523
Talletuksista	431	459
Maksujenvälityksestä	11 393	11 060
Lainopillisista tehtävistä	2 083	1 958
Välitetystä toiminnasta	2 787	3 672
Takausten myöntämisestä	609	437
Rahastoista	2 291	1 914
Muut palkkiotuotot	890	1 263
Palkkiotuotot yhteensä	32 343	33 060
Palkkiokulut		
Korttiliiketoiminnasta	-1 069	-1 575
Maksuliikenteestä	-2 306	-1 209
Muut palkkiokulut	-522	-1 907
Palkkiokulut yhteensä	-3 897	-4 691
Palkkiotuotot ja kulut, netto	28 446	28 369

LIITE 6 Sijoitustoiminnan nettotuotot

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot		
Saamistodistuksista		
Myyntivoitot ja -tappiot	150	-7
Arvonalentumiset	-	1
Käyvän arvon rahastosta siirretyt	1 969	1 281
Saamistodistuksista yhteensä	2 120	1 275
Osakkeista ja osuuksista		
Osinkotuotot	2 272	1 914
Myyntivoitot ja -tappiot	506	-203
Arvonalentumiset	-211	-1 453
Käyvän arvon rahastosta siirretyt	9 174	7 339
Osakkeista ja osuuksista yhteensä	11 740	7 598
Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot yhteensä	13 860	8 873
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot		
Vuokratuotot	3 224	4 279
Myyntivoitot ja -tappiot	539	-3
Muut tuotot sijoituskiinteistöistä	128	94
Vastike- ja hoitokulut	-2 491	-2 674
Poistot ja arvonalentumiset sijoituskiinteistöistä	-2 042	-1 611
Muut kulut sijoituskiinteistöistä	-10	-12
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot yhteensä	-651	72
Sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä	13 208	8 945

Vertailukauden nettotuotot osakkeista ja osuuksista sisältää Visa-kaupan yhteydessä käyvän arvon rahastosta siirretyt tuoton 1 479 tuhatta euroa.

LIITE 7 Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Vakuutusmaksutuotot		
Vakuutusmaksutulo	35 244	34 585
Vakuutusmaksuvastuun muutos	-382	-939
Vakuutusmaksutuotot brutto	34 862	33 646
Jälleenvakuuttajien osuus	-971	-667
Vakuutusmaksutuotot yhteensä	33 891	32 980
Korvauskulut		
Maksetut korvaukset	-23 133	-21 505
Korvausvastuun muutos	-3 846	-4 822
Korvauskulut yhteensä, brutto	-26 979	-26 327
Jälleenvakuuttajien osuus	1 541	1 064
Korvauskulut yhteensä	-25 438	-25 263
Sijoitustoiminnan nettotuotot	1 259	361
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot yhteensä	9 712	8 078

Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot		
Saamistodistuksista		
Korkotuotot	276	150
Myyntivoitot ja -tappiot	-11	34
Käyvän arvon rahastosta siirretyt	231	2
Saamistodistuksista yhteensä	496	186
Osakkeista ja osuuksista		
Osinkotuotot	40	7
Myyntivoitot ja -tappiot	-	164
Käyvän arvon rahastosta siirretyt	787	13
Osakkeista ja osuuksista yhteensä	827	183
Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot yhteensä	1 323	369
Muut sijoitustoiminnan tuotot ja kulut		
Korkotuotot	75	54
Korkokulut	-2	-1
Muut sijoitustoiminnan tuotot	26	21
Sijoitustoiminnan hoitokulut	-163	-83
Muut sijoitustoiminnan tuotot ja kulut yhteensä	-64	-8
Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä	1 259	361

Vahinkovakuutusyhtiön sijoitustoiminnan nettotuotot sisältävät kaikki sijoituksista aiheutuvat tuotot ja kulut.

LIITE 8 Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu

Rahoitusvarat 31.12.2017

(1 000 euroa)	Lainat ja saamiset	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Suojaavat johdannaiset	Myytävissä olevat	Kirjanpitoarvo yhteensä
Käteiset varat	82 843	-	-	-	82 843
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	-	1 262	-	-	1 262
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	39 258	-	-	-	39 258
Lainat ja saamiset asiakkailta	3 325 363	-	-	-	3 325 363
Johdannaiset	-	-	647	-	647
Sijoitusomaisuus					
Saamistodistukset	-	-	-	452 866	452 866
Osakkeet ja osuudet	-	-	-	225 459	225 459
Vahinkovakuutustoiminnan varat	-	-	-	34 763	34 763
Rahoitusvarat yhteensä	3 447 464	1 262	647	713 088	4 162 461

Sijoitusomaisuus -tase-erä sisältää lisäksi sijoituskiinteistöt 34 902 tuhatta euroa, jotka eivät kuulu rahoitusvaroihin. Vahinkovakuutustoiminnan varat sisältää muita kuin rahoitusvaroja yhteensä 11 473 tuhatta euroa, josta pääosa muodostuu vakuutussaamisista asiakkailta.

Rahoitusvelat 31.12.2017

(1 000 euroa)	Muut rahoitusvelat	Kirjanpitoarvo yhteensä
Velat luottolaitoksille	6 964	6 964
Velat asiakkaille	3 554 357	3 554 357
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	109 713	109 713
Lisäosuuspääoma	26 219	26 219
Rahoitusvelat yhteensä	3 697 252	3 697 252

Rahoitusvarat 31.12.2016

(1 000 euroa)	Lainat ja saamiset	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Suojaavat johdannaiset	Myytavissä olevat	Kirjanpitoarvo yhteensä
Käteiset varat	99 174	-	-	-	99 174
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	-	1 681	-	-	1 681
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	73 515	-	-	-	73 515
Lainat ja saamiset asiakkailta	3 188 681	-	-	-	3 188 681
Johdannaiset	-	-	2 541	-	2 541
Sijoitusomaisuus					
Saamistodistukset	-	-	-	411 948	411 948
Osakkeet ja osuudet	-	-	-	305 816	305 816
Vahinkovakuutustoiminnan varat	-	-	-	28 629	28 629
Rahoitusvarat yhteensä	3 361 370	1 681	2 541	746 393	4 111 985

Sijoitusomaisuus -tase-erä sisältää lisäksi sijoituskiinteistöt 36 598 tuhatta euroa, jotka eivät kuulu rahoitusvaroihin. Vahinkovakuutustoiminnan varat sisältää muita kuin rahoitusvaroja yhteensä 14 285 tuhatta euroa, josta pääosa muodostuu vakuutussaamisista asiakkailta.

Rahoitusvelat 31.12.2016

(1 000 euroa)	Muut rahoitusvelat	Kirjanpitoarvo yhteensä
Velat luottolaitoksille	11 385	11 385
Velat asiakkaille	3 505 090	3 505 090
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	100 220	100 220
Lisäosuuspääoma	37 512	37 512
Rahoitusvelat yhteensä	3 654 206	3 654 206

LIITE 9 Lainat ja saamiset

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta		
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat	23 504	47 164
Muut	15 754	26 351
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta yhteensä	39 258	73 515
Lainat ja saamiset asiakkailta		
Lainat	3 245 635	3 107 229
Valtion varoista välitetyt lainat	5 960	7 311
Takaussaamiset	594	49
Käytetyt tililuotot	38 980	41 927
Luottokorttisaamiset	32 373	31 296
Muut saamiset	1 822	868
Lainat ja saamiset asiakkailta yhteensä	3 325 363	3 188 681
Lainat ja saamiset yhteensä	3 364 621	3 262 196

Tilikaudella kirjatut arvonalentumistappiot lainoista ja saamisista

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Arvonalentumistappioiden lisäykset	-6 236	-7 336
Arvonalentumistappioiden peruutukset	1 416	777
Saamisryhmäkohtaisten arvonalentumistappioiden muutos	-102	-101
Arvonalentumistappioiden peruutukset lopullisista luottotappioista	3 280	1 927
Lopulliset luottotappiot	-3 349	-1 997
Arvonalentumistappiot lainoista ja saamisista	-4 991	-6 731

Lainojen ja saamisten kertyneet arvonalentumistappiot taseessa

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Arvonalentumistappiot 1.1.	21 667	16 933
+ Arvonalentumistappioiden lisäykset	6 236	7 336
- Arvonalentumistappioiden peruutukset	-1 416	-777
+/- Saamisryhmäkohtaisten arvonalentumistappioiden muutos	102	101
- Arvonalentumistappioiden peruutukset lopullisista luottotappioista	-3 280	-1 927
Arvonalentumistappiot 31.12.	23 309	21 667

LIITE 10 Sijoitusomaisuus

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Myytavissä olevat rahoitusvarat		
Saamistodistukset	452 866	411 948
Osakkeet ja osuudet	225 459	305 816
Sijoituskiinteistöt	34 902	36 598
Sijoitusomaisuus yhteensä	713 226	754 362

Vakuutustoimintaan liittyvät sijoitukset sisältyvät vahinkovakuutustoiminnan varoihin. Vahinkovakuutustoiminnan varat on esitetty liitteessä 11.

Myytavissä olevien rahoitusvarojen arvonalentumistappiot

(1 000 euroa)	Saamistodistukset	Osakkeet ja osuudet	Yhteensä
Arvonalentumistappiot 1.1.2017	375	3 705	4 081
+ Arvonalentumistappioiden lisäykset	-	211	211
- Arvonalentumistappioiden peruutukset	-	-320	-320
Arvonalentumistappiot 31.12.2017	375	3 596	3 972

(1 000 euroa)	Saamistodistukset	Osakkeet ja osuudet	Yhteensä
Arvonalentumistappiot 1.1.2016	376	5 829	6 205
+ Arvonalentumistappioiden lisäykset	7	1 446	1 452
- Arvonalentumistappioiden peruutukset	-8	-3 569	-3 577
Arvonalentumistappiot 31.12.2016	375	3 705	4 081

LIITE 11 Vahinkovakuutustoiminnan varat

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	6 954	5 806
Joukkovelkakirjalainat	27 809	22 824
Muut varat		
Muut saamiset		
Ensivakuutustoiminnasta	10 876	13 749
Muut saamiset	596	537
Vahinkovakuutustoiminnan varat yhteensä	46 236	42 915

LIITE 12 Velat luottolaitoksille ja asiakkaille

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Velat luottolaitoksille		
Vaadittaessa maksettavat	6 896	5 893
Muut kuin vaadittaessa maksettavat	67	5 492
Velat luottolaitoksille yhteensä	6 964	11 385
Velat asiakkaille		
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat	2 787 538	2 559 514
Muut kuin vaadittaessa maksettavat	760 415	935 748
Muut rahoitusvelat		
Muut kuin vaadittaessa maksettavat	6 405	9 829
Velat asiakkaille yhteensä	3 554 357	3 505 090
Velat luottolaitoksille ja asiakkaille yhteensä	3 561 321	3 516 475

LIITE 13 Vahinkovakuutustoiminnan velat

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Vakuutusvelka	29 273	26 586
Velat ensivakuutustoiminnasta	277	235
Velat jälleenvakuutustoiminnasta	192	189
Muut	4 412	5 411
Vahinkovakuutustoiminnan velat yhteensä	34 153	32 420

Vakuutusvelka

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Vakuutusmaksuvastuu	13 281	12 899
Korvausvastuu	18 597	14 751
Jälleenvakuuttajien osuus	-2 605	-1 064
Vakuutusvelka yhteensä	29 273	26 586

Vakuutusvelka muodostuu vakuutusvastuusta ja korvausvastuusta. Vakuutusmaksutuloon kirjataan vakuutusmaksut niiltä sopimuskausilta, jotka ovat alkaneet tilikauden aikana. Tilikauden jälkeiseen aikaan kohdistuva osuus vakuutusmaksutulosta kirjataan taseeseen vakuutusmaksuvelkana. Korvausvastuu muodostuu sekä tapauskohtaisesti että aikaisempiin vakuutusmaksutuottoihin suhteutetusta kollektiivivarauksesta ja sisältää korvaukset kauden päättyessä jo sattuneista, mutta vielä maksamatta olevista vahingoista sekä vielä ilmoittamatta olevista vahingoista.

LIITE 14 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Joukkovelkakirjalainat	99 717	99 521
Muut		
Sijoitustodistukset	9 996	699
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat yhteensä	109 713	100 220

POP Pankkien keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj laski liikkeeseen tilikaudella kolmivuotisen 100 miljoonan euron vakuudettoman vaihtuvakorkoisen joukkovelkakirjalainan. Laina on listattu Helsingin pörssiin

Tilikauden aikana laskettiin liikkeeseen kaksi sijoitustodistusta nimellispääomaltaan yhteensä 10 miljoonaa euroa.

LIITE 15 Annetut vakuudet

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut		
Pantiit	2 665	2 164
Kiinnitykset	400	400
Suomen Pankille annettu vakuus	16 389	36 403
Annetut vakuudet yhteensä	19 454	38 967

LIITE 16 Taseen ulkopuoliset sitoumukset

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Takaukset	21 251	23 727
Luottolupaukset	206 217	193 807
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	227 468	217 534

LIITE 17 Käyvät arvot arvostusmenetelmän mukaisesti

Toistuvasti käypään arvoon arvostetut erät 31.12.2017

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä	Kirjanpito-arvo
Rahoitusvarat					
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavat					
Pankkitoiminta	-	-	1 262	1 262	1 262
Johdannaiset					
Pankkitoiminta	-	647	-	647	647
Myytävissä olevat rahoitusvarat					
Pankkitoiminta	409 490	251 961	16 873	678 324	678 324
Vakuustoitiminta	34 763	-	-	34 763	34 763
Rahoitusvarat yhteensä	444 253	252 609	18 135	714 997	714 997

Jaksotettuun hankintamenuon arvostetut rahoitusvarat 31.12.2017

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä	Kirjanpito-arvo
Rahoitusvarat					
Lainat ja saamiset					
Pankkitoiminta	-	3 394 151	-	3 394 151	3 364 621
Muut kuin rahoitusvarat					
Sijoituskiinteistöt					
Pankkitoiminta	-	-	41 619	41 619	34 902
Jaksotettuun hankintamenuon arvostetut varat yhteensä	-	3 394 151	41 619	3 435 770	3 399 523
Rahoitusvelat					
Muut rahoitusvelat					
Pankkitoiminta	101 382	3 583 765	-	3 685 147	3 697 252
Jaksotettuun hankintamenuon arvostetut velat yhteensä	101 382	3 583 765	-	3 685 147	3 697 252

Toistuvasti käypään arvoon arvostetut erät 31.12.2016

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä	Kirjanpito-arvo
Rahoitusvarat					
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavat					
Pankkitoiminta	-	-	1 681	1 681	1 681
Johdannaiset					
Pankkitoiminta	-	2 541	-	2 541	2 541
Myytävikissä olevat rahoitusvarat					
Pankkitoiminta	506 889	194 841	16 035	717 764	717 764
Vakuutustoiminta	28 629	-	-	28 629	28 629
Rahoitusvarat yhteensä	535 518	197 381	17 715	750 615	750 615

Jaksotettuun hankintamenoön arvostetut erät 31.12.2016

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä	Kirjanpito-arvo
Rahoitusvarat					
Lainat ja saamiset					
Pankkitoiminta	-	3 290 469	-	3 290 469	3 262 196
Muut kuin rahoitusvarat					
Sijoituskiinteistöt					
Pankkitoiminta	-	-	47 412	47 412	36 598
Jaksotettuun hankintamenoön arvostetut varat yhteensä	-	3 290 469	47 412	3 337 881	3 298 795
Rahoitusvelat					
Muut rahoitusvelat					
Pankkitoiminta	102 532	3 553 053	-	3 655 585	3 654 206
Jaksotettuun hankintamenoön arvostetut velat yhteensä	102 532	3 553 053	-	3 655 585	3 654 206

Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvän arvon määrittäminen

Rahoitusvarat ja -velat merkitään taseeseen käypään arvoon tai jaksotettuun hankintamenoön. Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja arvostaminen on kuvattu tarkemmin tilinpäätöksen liitteessä 2 POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteet.

Käyvän arvon hierarkiat

Taso 1 sisältää rahoitusinstrumentit, joiden arvo määräytyy likvideiltä markkinoilta saatavien markkinahintanoteerausten perusteella. Likvideiksi markkinoiksi katsotaan sellaiset markkinat, joilta hintanoteeraukset saadaan säännöllisesti. Tähän ryhmään merkitään kaikki julkisesti noteeratut arvopaperit.

Taso 2 sisältää sellaiset rahoitusinstrumentit, joiden arvostuksessa käytetään yleisesti hyväksytyjä arvostusmenetelmiä tai -malleja, jotka perustuvat todennettavissa oleviin markkinahintoihin perustuviin oletuksiin. Tasolle 2 merkittyjen rahoitusinstrumenttien käypä arvo voi perustua esimerkiksi rahoitusvälineen osien markkinanoteerauksesta johdettuun arvoon. Tähän ryhmään merkitään mm. korkojohdannaiset sekä muut instrumentit, joilla ei käydä kauppaa likvideillä markkinoilla.

Taso 3 sisältää sellaiset rahoitusinstrumentit ja muut varat, joiden käypä arvo ei perustu markkinanoteerauksiin tai arvostusmenetelmien tai -mallien avulla todennettavissa olevien markkinahintojen perusteella laskettuun arvoon. Arvostusmenetelmissä käytettyihin oletuksiin liittyy usein epävarmuutta. Tasolle 3 merkittyjen varojen käypä arvo perustuu usein kolmannelta osapuolelta saatuu hintatietoon. Tähän ryhmään merkitään noteeraamattomat osakkeet ja rahastot sekä sijoituskiinteistöt.

Siirrot käyvän arvon hierarkiatasojen välillä

Siirrot hierarkiatasojen välillä katsotaan tapahtuneen siirron aiheuttaneen tapahtuman tai olosuhteiden muutoksen toteutumispäivänä.

Tilikaudella on siirretty arvopapereita 400 tuhatta euroa hierarkiatasolta 1 hierarkiatasolle 3. Kyseiselle sijoitukselle ei ole saatu julkista noteerausta, minkä vuoksi ne on siirretty hierarkiatasolle 3.

TASOLLE 3 MERKITYJEN TOISTUVASTI KÄYPÄÄN ARVOON ARVOSTETTUIJEN RAHOITUSVAROJEN TAPAHTUMAT

Tasolle 3 merkittyjen käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavien rahoitusvarojen tapahtumat

(1 000 euroa)	1.1. - 31.12.2017 Pankkitoiminta	1.1. - 31.12.2016 Pankkitoiminta
Kirjanpitoarvo 1.1.	1 681	3 383
+ Hankinnat	200	196
- Myynnit	-646	-368
- Vuoden aikana erääntyneet	-	-1 600
+/- Tuloslaskelmaan kirjatut realisoituneet arvonmuutokset	-4	34
+/- Tuloslaskelmaan kirjatut realisoitumattomat arvonmuutokset	32	36
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	1 262	1 681

Tasolle 3 merkittyjen myytävissä olevien rahoitusvarojen tapahtumat

(1 000 euroa)	1.1. - 31.12.2017 Pankkitoiminta	1.1. - 31.12.2016 Pankkitoiminta
Kirjanpitoarvo 1.1.	16 035	30 959
+ Hankinnat	3 843	4 052
- Myynnit	-4 007	-12 435
- Tilikauden aikana erääntyneet	-281	-1 105
+/- Tuloslaskelmaan kirjatut realisoituneet arvonmuutokset	76	-668
+/- Tuloslaskelmaan kirjatut realisoitumattomat arvonmuutokset	-259	-50
+/- Laajan tuloksen eriin kirjatut arvonmuutokset	1 066	228
+ Siirrot tasolle 3	400	-
- Siirrot tasolle 1 ja 2	-	-4 947
Kirjanpitoarvo 31.12.	16 873	16 035

HERKKYYSANALYYSI TASOLLE 3 MERKITYILLE RAHOITUSVAROILLE

Myytävissä olevat rahoitusvarat 31.12.2017

(1 000 euroa)	Kirjanpitoarvo	Mahdollinen vaikutus omaan pääomaan	
		Positiivinen	Negatiivinen
Pankkitoiminta	18 585	1 624	-1 624
Myytävissä olevat rahoitusvarat yhteensä	18 585	1 624	-1 624

Myytävissä olevat rahoitusvarat 31.12.2016

(1 000 euroa)	Kirjanpitoarvo	Mahdollinen vaikutus omaan pääomaan	
		Positiivinen	Negatiivinen
Pankkitoiminta	15 925	1 481	-1 481
Myytävissä olevat rahoitusvarat yhteensä	15 925	1 481	-1 481

Tasolle 3 merkittyjen toistuvasti käypään arvoon arvostettavien rahoitusvarojen käyvän arvon herkkyys on laskettu korkosidonnaisille sijoituksille olettamalla korkotason muuttuvan yhden prosentin ja muille sijoituksille olettamalla arvopaperin käyvän arvon muuttuvan 15 prosenttia.

POP Pankki -ryhmällä ei ole kertaluonteisesti käypään arvoon arvostettuja varoja.

LIITE 18 Lähipiiritiedot

POP Pankki -ryhmän lähipiiriin kuuluvat POP Pankkiliitto osk:n hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet sekä näiden läheiset perheenjäsenet. Lähipiiriin kuuluu myös POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa. Lisäksi lähipiiriin kuuluvat edellä mainittujen henkilöiden määräysvallassa olevat yritykset.

Alla on esitetty liiketapahtumat johtoon kuuluvien avainhenkilöiden ja muiden lähipiiriin kuuluvien tahojen kanssa. Johtoon kuuluvia avainhenkilöitä ovat hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet sekä POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtaja ja hänen varahenkilönsä.

Liiketapahtumat lähipiiriin kuuluvien tahojen kanssa

(1 000 euroa)	Johtoon kuuluvat avainhenkilöt		Muut	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Varat				
Luotot	3 053	2 813	2 911	3 743
Velat				
Talletukset	1 542	1 527	1 064	1 999
Taseen ulkopuoliset sitoumukset				
Luottolupaukset	156	76	-	5
Takaukset	370	630	657	902
Lähipiirin sijoitukset muihin osuuksiin kuin jäsenosuuksiin	224	241	98	106
Lähipiiriin omistamat jäsenosuudet (kpl)	32	31	27	22

(1 000 euroa)	Johtoon kuuluvat avainhenkilöt		Muut	
	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Tuotot ja kulut				
Korkotuotot	29	26	58	56
Korkokulut	5	12	2	15
Vakuutusmaksutuotot	12	16	2	9

Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden saama kompensatio

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Lyhytaikaiset työsuhde-etuudet	2 369	2 284
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet	49	36
Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden saama kompensatio yhteensä	2 418	2 319

LIITE 19 Vakavaraisuus

POP Pankkien yhteenliittymä muodostuu keskusyhteisöstä (POP Pankkiliitto osk), keskusyhteisön jäsenluottolaitok-
sista, jäsenluottolaitosten konsolidointiryhmiin kuuluvista yrityksistä ja sellaisista luottolaitoksista, rahoituslaitoksista
ja palveluyrityksistä, joiden äänivallasta edellä mainitut yhteisöt yhdessä omistavat yli puolet. Tarkemmat tiedot
yhteenliittymään kuuluvista yhteisöistä on ilmoitettu liitteessä 1.

Pilari III -julkistamisvaateita on esitetty POP Pankki -ryhmän yhdistellyn IFRS-tilinpäätöksen riskienhallintaa ja
vakavaraisuuden hallintaa käsittelevässä liitteessä 4 sekä hallinto- ja ohjausjärjestelmiä käsittelevässä liitteessä
3. Palkitsemista koskevat julkistamisvaateet esitetään hallinto- ja ohjausjärjestelmiä koskevassa liitteessä 3 sekä
henkilöstökuluja koskevassa liitteessä 12.

POP Pankkien yhteenliittymän luottoriskin pääomavaade lasketaan standardimenetelmällä ja operatiivisen riskin
pääomavaade perusmenetelmällä. Markkinariskin pääomavaade lasketaan perusmenetelmällä valuuttapositionalle.

Vakavaraisuuden yhteenveto

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Omat varat		
Ydinpääoma ennen vähennyksiä	509 965	486 655
Vähennykset ydinpääomasta	-10 271	-5 245
Ydinpääoma (CET1) yhteensä	499 694	481 410
Ensisijainen lisäpääoma ennen vähennyksiä	4 980	6 897
Vähennykset ensisijaisesta lisäpääomasta	-	-
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	4 980	6 897
Ensisijainen pääoma (T1 = CET1 + AT1)	504 674	488 307
Toissijainen pääoma ennen vähennyksiä	2 490	2 759
Vähennykset toissijaisesta pääomasta	-	-
Toissijainen pääoma (T2) yhteensä	2 490	2 759
Omat varat yhteensä (TC = T1 + T2)	507 164	491 065
Riskipainotetut erät yhteensä	2 395 591	2 308 526
josta luottoriskin osuus	2 165 067	2 084 072
josta vastuun arvonokaisuriski (CVA)	270	1 321
josta markkinariskin osuus (valuuttakurssiriski)	25 571	25 597
josta operatiivisen riskin osuus	204 682	197 536
Luottolaitoslain mukainen kiinteä lisäpääomapuskuri (2,5 %)	59 890	57 713
Vastasyklinen pääomapuskuri	285	222
Ydinvakavaraisuussuhde (CET1-%)	20,9 %	20,9 %
Vakavaraisuussuhde ensisijaisilla omilla varoilla (T1-%)	21,1 %	21,2 %
Kokonaisvakavaraisuussuhde (TC-%)	21,2 %	21,3 %
Vähimmäisomavaraisuusaste		
Ensisijainen pääoma (T1)	504 674	488 307
Vastuut yhteensä	4 327 162	4 291 563
Vähimmäisomavaraisuusaste, %	11,7 %	11,4 %

POP Pankki
Lähellä ihmistä